

שנה שניה.

החדור

יוצא אחת בשבוע

על ידי דוד פרישמאנז.

תכנ:

- [א] הפובליציסטיקה שלנו בן ישראל.
 [ב] נכתבים מגרמניה בורגני.
 [ג] בספרות העתית Gamma
 [ד] רשימות מסע יצחק השמשי.
 [ה] בקרת: בן זר מ. לורסון.
 [ו] ביבליוגרפיה. L.
 [ז] על המים. שירים. שאול משרניחובסקי.
 [ח] פרצופים: (א) מלצר, (ב) בבית הלדה
 מרדכי רבינוון.
 [ט] פיליטון: אינברווואים. ישראל הורוויץ.

מחיר "הדור" ברוסיה:

לשנה 8 רובל, לחצי שנה 4 ר', לרבע שנה 2 ר'
 לחדש 75 ק'.

מחיר "הדור" בחרל:

באשכנז: לשנה 17.50 מרק, לחצי שנה 8.75 מרק,
 לרבע שנה 4.50 מרק.

באוסטריה: לשנה 20 קר', לחצי שנה 10 קר',
 לרבע שנה 5 קר'.

בצרפת: לשנה 21 פֶּרִי, לחצי שנה 10½ פֶּרִי, לרבע
 שנה 5½ פֶּרִי.

באנגליה: לשנה 17.50 שילינג, לחצי שנה 8.75
 שילינג, לרבע שנה 4.50 שילינג.

החותמים ברוסיה ובשאר ארצות (חוץ מאשכנז ואוסטריה) יפנו
 בחתימתם ובהזמנותיהם עפ"י האדריסה שג' הרידקציה
 והארמיניסטרציה של "הדור".

Д. Фришману, Варшава, Порожная 5.

D. Frischmann, Warschau, Prózna 5.

החותמים באשכנז ואוסטריה יפנו אל מר י. פִּי שֶׁר בקרקו
 J. Fischer, Buchdruckerei, Krakau, Grodgsse 62.

מחיר כל הוברת: 20 קאפ', 40 העל'.

בעד חילוף האדריסה: 40 העל', 20 קאפ'.

מחיר מודעות: בעד כל שורה קטנה פמיט: 20 העל', 10 קאפ'.
 בעניני הרידקציה לפנות ע"פ האדריסה:

Д. Фришману, Варшава, Порожная 5,

D. Frischmann, Warschau, Prózna 5.

ה ד ר

פילימונים

שני חלקים

מאת תיאודור הרצל

מתורגמים עברית על ידי דוד פרישמאן.

יוצאים בחוברות (בערך עשר חוברות בנות ג' גליונות כל אחת). בקרוב תצא החוברת הראשונה, ואחרי כן חוברת אחת בכל חודש. מחיר הספר לדורשיו עתה הוא 2 רובל ויכולים לשלוח את המחיר בשיעורים: 1 רובל מיד ועוד 1 רובל אחרי קבלת החוברת החמישית. (כשיגמר כלו יהיה מחיר הספר 3 רובל).

חותמי "הדור" יקבלו הנחה 25% מן המחיר הקבוע.

האדריסה להזמנת הספר ולמשלוח המחיר היא:

D. Frischmann, Warszawa, Próznia 5.

D. Frischmann, Warschau, Próznia 5.

הפובליציסטיקה שָׁדָנו.

כל המתבונן אל פני ספרותנו בעת האחרונה, הרי הוא מכיר בה בנקל סימני ירידה ואותות מביכה. הנני מכוון ביחוד אל ספרותנו הפובליציסטית, אף כי גם ההתקדמות והתנועה בספרותנו הבלטריסטית הן, לדעתי, בעלות תכונה המוטלת בספק. אבל אם בספרותנו הבלטריסטית נראים לפחות מעת לעת סימני חיים, כחות חדשים ונסיונות חדשים, הרי בספרותנו הפובליציסטית שוררים קפאון ודממת-מות. רבים מן הפובליציסטים הישנים והטובים, שקהל-קוראינו התיחס אליהם באהבה וכבוד ושמע

את דבריהם בשום־לב ואינשריפה רבה, עזבו מאליהם את במת־ספרותנו, ורבים אחרי יוכרחו בקרוב לעזוב גם הם את מקומם, אשר כבשו להם בספרותנו, אחרי אשר יחס הקוראים אליהם נשתנה לרעה והשפעתם נתמעטה הרבה. הקוראים מחכים, כנראה, לאיזו מלה חדשה, להמלה הנואלת, אחרי אשר המלים הישנות חדלו מלפעול עליהם ואבד להם ערכן בעיניהם. הפובליציסטים הישנים עזבו ועוזבים את במת־הספרות — וחדשים לא ירשו עוד את מקומם; המלים הישנות נפסלו — וחדשות אין. ולפי שעה — מבוכה. הכל מרגישים ברור, כי לספרותנו הניעה שעת־קריסים, שעה גדולה ומסוכנה, שעה מכריעה, אשר ממנה תצא מנצחת או — מנוצחת, וכי בשעה זו תלויים כל עתידותיה. פה ושם התחילו לדבר על דבר עתידות ספרותנו המושלים בספק, מראים על הסכנה הנשקפת לה מהתפתחות ספרות הורנון, על מעוט הקוראים וכו'. כמעט הכל צופים באספקלריה שחורה על עתידות ספרותנו, בפסימיות, המתנלית לעתים קרובות בין השיטין. הספרות מפסידה את השפעתה הקטנה, שהיתה לה עד עתה, והקורמים ננשים אליה במחשבה־קודמת, כי לא ימצאו בה את פתרון השאלות הקשות והמטורפות, המכבדות על מוחם וממררות את חייהם, והם קוראים אותה רק כמו לצאת ידי איזו חובה. הם קוראים אותה מפני ההרגל ומפני שלרגלי סכות רבות וישונות, התלויות בחנוכם ומצבם בחברה והשקפתם על העולם, אינה יכולים לפרוש ממנה לגמרי ולעבור אל ספרות אחרת. אך לא כן הדבר עם הצעירים „השואפים” שלנו ממין הידוע. כיון שהם מתפתחים מעט או הרבה ותביעותיהם מן הספרות מתעמקות ומתבררות, כיון שהם מתחילים להתעמק בשאלות־החיים שלנו ואינם יכולים להסתפק בפתרונים השגורים, שספרותנו נותנת להן, כיון שהם מתחילים לחשוב בעצמם ועל־דעת עצמם, הרי הם עוזבים את ספרותנו, לפעמים לבלי שוב אליה עוד. איני מדבר על הצעירים, שאיזה איראל אנושי כללי לקח את לבם ושלאומיותם אינה תופסת אצלם מקום חשוב כל כך, עד כדי להשכיח מלבם את איריאלם האנושי הכללי — אלה בודאי לא ימצאו כלום בספרותנו, שהיא כלה לאומית וקובעת מקום לשאלות ודברים שאינם נוגעים ישר אל לאומיותנו, רק בשעה שאינה לא יום ולא לילה, כמו לבנים חורגים. מאלה בודאי אין תקוה לספרותנו; או: לאלה בודאי אין כל תקוה מספרותנו. אני מדבר על צעירים מסוג אחר, שאמנם מחשבותיהם נחונות בעיקרן ורובן אל שאלותינו הספציאליות ושלבם כואב ומיצר ביחוד על צית־עמם ואזנם הוחדה לשמוע אותה בת־קול היוצאת מהר חורב, ורק אשר, כאמור, אינם יכולים להסתפק בפתרונים השגורים והידועים בספרותנו. אפילו אלה — שעליהם הלא כל תקות ספרותנו ובם תלויים עתידותיה — אפילו אלה מתמלאים עליה מרירות ופורשים ממנה בלב מדוכא ונשבר. על החזיון האחרון כבר העירו בספרותנו, אלא שלדעתי לא הראו על הסבה הנכונה שלו. חזיון זה, כמובן, הוא רק פרט אחד מירידת ספרותנו הכללית. לדעתי אשמים בירידה זו רק הפובליציסטים והפובליציסטיקה שלנו, כשהשנים כתקונן, הרי שיר טוב או ספור טוב וכדומה מצילים את כבוד הספרות ומרוממים ומנשאים אותה בעיני הקוראים, שייכבדו ויתיהם אליה בכבוד ראש; אך לא כן הדבר בשעת חירום רוחנית: אז יש להקוראים תביעות אחרות, ואם אלה לא תמלאנה, שוב אין הספורים הטובים והשירים הטובים מניחים את דעתם והספרות מפסידה את ערכה בעיניהם. ותקופתנו עתה היא בודאי שעת־חירום, תקופת־המעבר. עולמות ישנים נחרבים

ונהרסים ועולמות חדשים נבנים או עומדים להכנות על חרבותיהם, והלב מרגיש, כי תהום עמוק וגדול מבדיל בין העולמות הישנים והחדשים ונשר איך, והוא — מתפלץ; העבר שלנו, שבלע עד עתה את כל חיינו וטבע עליהם את חותמו, חי את רגעי האחרונים, הוא גוסס, ועל מקומו בא איזה עתיד, שמפני שאין לנו יודעים את מינוי ומותו ויחד עם זה הגנו שומעים את קול צעדי הבטוחים והאמיצים והגנו מרגישים, כי בבואו יכבוש את מקומו באכזריות ולא יחון אותנו ולא ישם אלינו לב, הרי הוא מביא אותנו במכות-פחד: הגנו שואפים ומתנענעים אליו בכל עומק נשמתנו ובאותה שעה עצמה — הגנו יראים מפניו; העם עומד במבוכה על פרשת-דרכים, ואינו יודע: — לאן? יתר נכון: העם עומד נרעש ונבוך ואינו רואה שום דרך לפניו — אין מלט: הארמה מתמוטטת תחת רגליו, ועתידו מכוסה בערפל עב, שאין עינו יכולה לחדור לו. אנחנו נתונים במצב של צפיה תמידית לאיזה דבר חדש, שלא נשערהו, ועל כן תחסר לנו מנוחת הנפש והעצבים. הרוב הגדול אינו יכול להשאר זמן ארוך במצב לא-ברור כזה ולחכות; הוא אינו יכול נשוא את סבל הספקות המרים והמדכאים, את סערת-הנפש העזה וגרוי העצבים: נפשו מבקשת מנוחה, מנוחה שלמה, ובחוש אינסטינקטיבי הוא מבקש לו מורה-דרך, אשר עינו החדה והבהירה תחדור אל הערפל, אל העתיד הנעלם, אשר יראה לו את הדרך הנכונה ויאמר לו בקול ברור ורם: "זו היא הדרך האחת, שתוציאך מן המבוכה, אשר ישע בקרבנו אמונה בטחון ותקווה. ומורה-דרך אשר כזה הוא מבקש למצוא, ובצדק, בספרות. הוא תובע מן הספרות, שהיא תפתור לו באופן זה או זה את שאלת-חיו, שתוציאנו מן המבוכה, שהוא נתון בה, שתאיר לו את האפלה, שהוא מנשש בה, באחת: שתהי לו למורה-דרך ולמנהל רוחני, את התביעה העיקרית הזאת, ורק את זאת, הוא תובע מן הספרות, ואם זו לא תמלא, שוב אין לו עסק בה והרי היא בעיניו בטלה וחסרת כל-ערך. אבל האם ממלאה ספרותנו את התביעה הנכונה הזאת? הממלאה היא את תעודתה היותר קדושה? המוצא בה קהל-קוראינו את מבוקשו, את פתרון שאלת-חיו? בודאי ובודאי לא! רבים מן הסופרים, והם מן הטובים, אשר עסקו לפעמים בפובליציסטיקה, משכו את ידיהם לגמרי מן הפובליציסטיקה ומשאלות-החיים, מפני שאין להם מה להגיד לקוראיהם והם בעצמם נבוכים, ומקדישים את עבודתם למקצועות ספרותיים אחרים, והקוראים מבינים היטב, מפני מה שותקים אלו דוקא במקצוע הפובליציסטיקה, אף על פי שהם עוסקים במקצועות אחרים — והדבר עושה עליהם רושם רע. אבל רושם עוד יותר רע עושים הסופרים, שלא חדלו עוד מלעסוק בשאלות חיינו. כל שורה ושורה מדבריהם מעידה, כי כותבה הוא איש אובד-עצות, שאינו מאמין בדברי עצמו, ורק שהוא כותב מפני ההרגל או מפני שהוא מוכרח לכתוב, וכי בשעה שהוא כותב את דבריו לבו נוקפו ואינו בטוח באמתתם כלל וכלל. ניכר הדבר, כי כותבים הם את דבריהם ביאוש נסתר. הסופרים מראים בימינם על דרך-העתיד הבטוחה, ובשמאלם הם מרמזים רמזים אחרים, לאמר: הוהרו! בקול רם הם מכריזים ודורשים על תקוות-העתיד המזהירות ועל המעשים הנחוצים להיות נעשים, שבודאי יובילו אל המטרה הרצויה ואל החוף המקוה, ובשפה רפה הם מוסיפים תוך כדי-דבור — הערות והערות ותנאים ותנאים-תנאים. ברגע הראשון הקוראים נבוכים ואינם יודעים את פירושם של הן ולאוב בכת אחת ומשתוממים אל המראה

המשונה; ברנע הראשון — אבל ברנע השני הם מבינים פתאם את הדבר על בוריו, החידה נפתרת להם מעצמה בנקל ובבירור ושוב אינם משתוממים כלל וכלל. הלא הדבר פשוט כל כך! מכירים הקוראים, כי הסופרים נבוכים, כי מסופקים הם בעצמם באמתת דעותיהם, שהם מטיפים כביכול, כי מגששים הם באפלה, והרי הם נמנעים להאמין בהם ומתיחסים אליהם בחשד ובקריירות; מרגישים הם את התהו ובהו אשר בלב מדריכיהם הרוחנים ואת מבוכתם הפנימית — ופתאם מפסידים המדריכים האלה את השפעתם עליהם. הקוראם נכנסים אפוא אל ספרותנו מלאי תקוות טיבות למצוא בה את פתרון שאלות חייהם הבערות והרוחקות ולמצוא מנהל ומורה-דרך אשר יראם, איווהי הדרך הנכונה שילכו בה ואשר ימצא את הנשר בין ההוה הרע והמר ובין העתיד המזהיר, שהיא, הספרות, מביטחה, והם יוצאים ממנה — „ונפשם ריקה משהיתה“. תהו ובהו, ים של ספקות, שמתאמצים להסתירם כפי האפשר, יאוש מר, המכוסה לפעמים במליצות אפטימיות-סתמיות, שתוכנן על פי רוב: „מן השמים ירחמו“, סתירות פנימיות, המבצבצות ועולות מתוך „האמת האחת והשלמה“ המדומה — אלה וכאלה ימצא הקורא הנכון בספרותנו. היפלא אפוא אם רבים מן הקוראים הצעירים, שעליהם, כאמור, כל תקות ספרותנו, עוזבים ספרות זו, שאינה יכולה לספק את צרכם העיקרי, ועוברים אל ספרויות אחרות או אל ספרות הדימוס שלנו בתקותם האחרונה למצא בה את אשר הם מבקשים? או היפלא אם אלה מן הקוראים, אשר מסכות שונות לא יוכלו לעזוב לגמרי את ספרותנו ולהחליפה בספרות אחרת, קוראים בה רק כאלו כפאם שד? באופן היותר טוב יכולה ספרות כזו להיות מין שעשוע-צעצוע, דבר שאינו מעלה ואינו מוריד, שעוסקים בו רק בשעות הפנאי, אבל בשום אופן לא — דבר נחוץ שחסרוננו מורגש, צורך-חיים, גורם רוחני חשוב. מובן, כי למין ספרות כזו אין כל תקוה לעתיד טוב, להיות ברבות הימים לספרות עממית במלוא המובן, יען שהיא חסרה את זכות-קיומה היותר אלמנטרית ועיקרית. ולפני ספרותנו אפוא דילימה קשה כזו: אם לעמוד בראש העם ולהיות לו למורה-דרך בתקופת-המעבר הקשה ולהאיר לו את דרכו אל עממית וממילא: להיות לספרות האחת, או — לרדת מעל הבמה ולעזוב את מקומה לספרות עממית אחרת, שתדע למלא את התביעות, אשר לא יכלה למלאות היא. נצחון או מות — דרך אחרת אין.

בן-י ש ר א ל.

מכתבים מגרמניה.

יג.

זה זמן מרובה שבני ברלין היו יושבים ותוהים, באין מאורע אשר יהיה נושא-ענין של שיחה בפי יושבי קרנות. הן אמנם יש מלחמה בארץ רחוקה, ונס בני ברלין מצאו שעת הכושר להתגבר הפעם בבקאותם וכמומחיתם הגדולה בעניני-

תכסיסי מלחמה; שהרי הכל מודים, כי אין מומחים בענינים כאלה כתלמידיו של מולטקי. אבל דבר זה אינו מיוחד להם בלבדם, ואינו מאורע ברליני, וגם אין בו כדי להראות את אומץ לבם ואת ערפם הקשה. הטבעיים מסתפקים תמיד בתארם את המין האנושי בכלל. ולכל היותר בסמנם את הנועים השונים שבבני אדם, אבל הברליני היא בריה בפני עצמה. מטבעו הוא מצויין בפה ממלל רברבין, במין „נבורה“, שאין כחה אלא בפה, בדבור חד' בבקורת, בליצנות שאין בה מאותו ההומור האנגלי, אלא מן העקיצה המכאבת. הברליני מוצא בכל ענין את הצד המביא לידי ניתוח ואינו עומד על זה כדי להסתכל מתוך חמלה על שגיאות וזלזול, אלא הוא מתענג להעמיד את חברו על טעותו ולהתכבד בקלוגו. עונג מיוחד במינו הוא מרניש, בשעה שהוא בא בטרוניה על הרשות. הברליני אינו חלילה בבחינת „זקן ממרה“; את פי שרי הממשלה לא ימרה ולא יעשה דין לעצמו. היינע היה אומר: עשרה גרמנים הם „מנין“, ואם יעזו איש לפגוע בהם; הם קוראים את השוטר כי יבוא לעזרתם. אבל אוהב הוא לקנטר ולמצוא מומים.

הקדוש ברוך הוא רחם על הברלינים והמציא להם ברוב טובו ענין חשוב, חתיכה ראויה להתכבד: הבקורת הממונה על בתי-התיאטרות אסרה להעלות על הבמה את חזיונו החדש של אַסקר בלומנטל: „האריה המת“.

אַסקר בלומנטל נודע ומפורסם בתור מחבר דרמות. בתחלה, בימי בחרותו, בטרם צמח שער שפמו, היה מבקר חריף ושנון. הוא הניף את ידו בבקורת חדה ועוקצת על הדרמות שנכתבו בימיו (בראשית שנות השבעים של המאה הי"ט). הבקורת של בלומנטל לא הצטיינה מעולם בעומק, כי אם בחריפות, ממין החריפות היודית, שמעורבת בה פקחות וליצנות כאחת. היא בקורת שאין בה כלום מן החיוב (כזו של לסינג בשעתו). אלא כל עיקרה רק בשלילה, ואולם לאחר שעשה לו שם בתור מבקר חריף וחד, החל להיות „נבור ציד“ וכתב בעצמו או בשותפות עם חברו קרלבורג דרמות שונות, אשר אם באים אנו לספרם ולפורטם אין אנו מספיקים. בחבריו אלה קנה לו בשעתו שם טוב ועושר מרובה. אמת ששמו הטוב בתור משורר הועם קצת בימים האחרונים, כי באו המבקרים הצעירים ומדו לו כמדתו ושפכו את הקיתון על פניו. אבל עשרו, כנראה, נתקיים בירו. כפעם בפעם הוא מוכה את הרבים בדרמה חדשה, ואם באים המבקרים עוֹי־הפנים לטעון עליה, שאין בה תמצית פואטית הנה באי בית התיאטרון אומרים: לא ללמוד אנו באים כאן, אלא להתענג. בלומנטל יודע לענג את לב שומעיו ולברח את דעתם.

ועתה הלך בנרולות ובנפלאות ולא מצא די ספקו לכרח את דעת השומעים אלא חבר דרמה „מלאה ענין ותוכן“, פואטית ופטריוטית כאחת. „האריה המת“ היא רמז לאוטו ביסמרק ולזה שעלה לו בסוף ימיו, זמן ספור המעשה ומקומו היא „בקסטיליה בשנות המאה הי"ד“. בקסטיליה היה אדם גדול רב פעלים, נבור חיל ומדיני כאחד: הדוכס אולוויטו. הוא נלחם באויבי ממלכת קסטיליה וגבר עליהם, ואת ארץ-מולדתו הרים למרום המדרגה. לאחר שנבר במלחמות רבות שקד על השלום, ועל פיו תשק כל הממלכה. המושל הזקן ידע לכבדהו ולהוקירהו ומסר בידו את הנהגת המדינה. בכל דבר שלא בא עליו הסכם המושל ומשנהו, בטל המלך את רצונו מפני רצון הדוכס. ובפרט אם התעקש הקנצלר שאמר להפטר

ממשמרתו, השלים המלך את חפצו ופיים אותו. על כתב הבקשה, שבו אמר הדוכס להפטר ממשמרתו, כתב המלך בהחלט: „לא—עולמית“. גם העם כבד את מנהיגו, ובימי גדולתו חלו רבים את פניו והשתחוו לפניו, וביחוד הגדולים ורבי המדינה, אשר לחכו את עפר רגליו.

וימת המלך הוקן ועל כסאו ישב בנו המלך מרקו. גם הוא כבר את הדוכס „הארי שבחבורה“, אבל לא באותה ההכנעה ובטול-היש כאשר כבדהו אביו בימים הראשונים. המלך מרקו שאף לעמוד ברשות עצמו, להטעים בכל ענין, כי הוא המושל, ומשנהו הוא רק עושה דברו. אמנם עוד לא היתה שום סבה להפריד בין המלך ובין משנהו, ועצת שלום היתה בין שניהם. אבל הדוכס הוקן הרגיש, כי לא כימים הראשונים הימים עתה, מזמן שעלה המלך הצעיר לכסא. ואחר העומדים לשרת לפני הדוכס כבר חש „בחוש הריח שלי“, כי מצב חדש מתעתה. „חוטם יש לו“, אמר בפרוודור של ארמון הדוכס. עוד לא ראה ולא שמע כלום, אבל בחוטמו נחש ינחש, והוא יניד לו עתידות חדשות. כמובן כוונו רוב השרים את לבם להיות מוכנים לכל מקרה שיבוא, כדי שלא יפסידו בתמורה העתידה להיות. לא להעזיז חלילה פנים בדוכס הוקן, אשר לעת עתה עודו מחויק מעמד. אלא להכין את עצמם ולכון את השעה. בלומנשל הצליח הרבה ביצירת ישיחה בין גונזגה, שהוא איש חכמים ומלא ערמה ותחבולות, ובין קמפופרנקה, איש מתהפך לכל עבר „בלי חכמות“. קמפופרנקה זה אינו יודע כלום, חוץ מה שאמר לו הדוכס. לאיזה צורך יטריח את מוחו לעיין בדבר? הלא הדוכס יחשוב הרבה. „מוח הדוכס הוא מוחי“. על זה משיב גונזגה בלעג שנון: „ישתבח הבורא, כי אין הדבר להפך!“ קמפופרנקה מעמיד פנים של תמימות: איזה טעם בדבר להתל כו? הוא נכנע מלפני האיש הגדול. הוא אינו בעל גאווה. הדוכס הוא מנהיגו וממריכהו. בו יעשה ויצליח. ואולם כאשר יחל גונזגה לרמוז לו, כי נראה קצת טרוניה בין המלך ובין משנהו, נבעת תיכף ויחשוב כבר על אודות גורלו הוא, הפתי וחסר-לב קמפופרנקה.

ובאמת נבעה פריץ בין המלך מרקו ובין הדוכס. בימים הקודמים היתה ברית שלום בין ממלכת קסטיליה הכבירה ובין הממלכה הקטנה מוריסניה. ויחידיו נלחמו בממלכת הפרנקים. ויהי היום, וימת מלך מוריסניה, והמוריסנים בחרו להם למלך את המצביא ברנר, אף כי לא היה מזרע המלוכה. הפרנקים מחו בהם ויצאו על ברנר להסיר העטרה שאינה הולמתו. המוריסנים סרבו לעשות כדבר הפרנקים ובצרו להם פנו בבקשה לקסטיליה, כי יסייעו להם נגד אויביהם. אלונסו בא בראש חבר שרים ונכבדים ממוריסניה להתייצב לפני הדוכס אולווייסו ולבקש מלפניו, כי יריב את ריבם. הדוכס שמע את טענותיהם ודברי צעקותיהם, ואולם הגם שהצטער בצרתם, לא אבה להתערב בריב זה, להפריע את שלום הממלכה על דבר כתר מלוכה של מדינה קטנה. אשרה של ארץ מולדתו חביב לו מכתרו של ברנר. שליחי מוריסניה העתירו דבריהם על הדוכס, אבל הוא לא שעה אליהם ולא נענה להם. אז אמרו להתייצב לפני המלך מרקו ולשפוף לפניו שיחם. המלך לא הסכים לעצת הדוכס, ויבוא לארמונו להתוכח עמו. אחרי וכחי דברים ארוכים וחמים נבר הפרוד ביניהם, ולבסוף יצא המלך מלפני משנהו בקצף. ביום המחרת בא גונזגה

ומכתב המלך בידו, לפטר את הרוכס הזקן ממשמרתו. בפעם הזאת הראה גנוגה את רוע לבו ואת עזותו לבעוש „באריה המת“.

ולפני הרוכס, בעוד כבודו חדש עמו, שרת האציל הצעיר דון מנואל, איש בעל כשרון ורוח עדינה. הוא אהב את בתו היחידה של הרוכס, דוניה בלנקה, וגם להישיש התיחס ברוב כבוד וחבה אין קץ. הוא הצטער מאד על המאורע הזה, ואי-אפשר היה לו לצייר במחווה הנהגה מדינית בקסטיליה בלי עצת הרוכס, כל הימים אשר זה חי. גם קצת האזרחים באו לצעוק מרה על הדבר הזה. הם יעצו להרוכס, שלא ינח את מקומו ולא יכנע לפני המלך. הוא, הרוכס, עשה לממלכת קסטיליה את כל הכבוד הזה, שלו גדול משל המלך הצעיר. אבל הרוכס השתיק אותם ונפרד בלב מלא צער ויגון מארמון הממשלה והלך לשכון באחד הארמונים בשדה. כמובן לוחו בתו בלנקה, אבל חוץ ממנה נפרדו כלם מן הרוכס, ולא נשאר לו אלא סופרו הנאמן בביתו, קרספו, ואחד מבני העם מסתת אבנים. מנואל נשאר גם כן בעיר הבירה, מפני שאי אפשר היה לו להפרד מעבודת המלך, עד כמה שכבר את אדונו לפניו ואת בתו הנחמדה.

בארמונו בשדה ישב הרוכס אלווישו מלא כעס ותמרוזים. אי אפשר היה לו לקבל באהבה את מאורעות חייו לעת זקנתו. היגון אכל את לבו. מנואל היה רגיל לבוא בפעם בפעם אל ביתו לנחמו ולדבר על לבו. הוא נתן אל לבו לפיית את המלך ולתוך את השלום בינו ובין משנהו הגדול. המלך נוכח בינתים, כי אמנם שנה לעזוב את עצת משנהו המנוסה ולשמוע בקול נגנים ומתחרירי ריב. ראה, כי שיטת הרוכס אלווישו היא הנכונה. אכל מה יעשה עכשו? האם יקרב את אשר הרחיק? האם ישוב את הרוכס הישיש על כנו? זה כבר הזקין, ובכל אופן הן תש כחו ולא יוכל עוד לצאת ולבוא. המלך בחר במנואל, כי על פיו ישקו כל עניני המדינה. הוא חשב, כי בזה הלא ישוב לשיטת המדינית הקודמת. מנואל בא לארמון הרוכס להודיע לו את אשר נעשה. הוא חשב לפיית בזה את הזקן הענום שהרי סוף סוף לא על כבודו אשר נטלו ממנו הוא מתאבל, אלא על כי לא נעשתה עצתו. אבל בפרט זה שנה מנואל. הרוכס התרעם מאד על הדבר. כי בנדר בו מנואל, לרשת את מקומו. הפגישה האחרונה היתה ועומה. מנואל נפרד מן הרוכס ומבתו בלנקה, אשר אהבה כל כך, ענום ומצטער.

והרוכס מסתבך בצערו ובאבלו יותר ויותר. הבדירות קשה לו, לאיש אשר ימים רבים עמד בראש הומיות. גם התחרט כבר על אשר נער במנואל והרחיק מביתו האהובה אה ידידה. ומה תהיה אחריתה במות אביה? הרוכס יחוש, כי יום מותו קרוב, כחותיו הולכים ופוחתים. רופאו וונדרסקו מתאמץ להאריך ימיו, או להקל בכל אופן את מכאוביו. מנואל עמל בינתים לדבר על לב המלך, כי יקדים בשלום את משנהו הרוכס שנפרד ממנו בועם. גם הרופא וונדרסקו עמל מצדו, להשיב לב הרוכס אל המלך. ביום-חרוף אחד, והרוכס הזקן נוטה למות, בא המלך מרקו לבקר את משנהו החולה והנוסם. הפגישה היתה סוערת ורגושת. כל אחד עמד על דעתו, ולבסוף נתפיים הזקן, יען כי הצדק תמיד עם הבחורות. גם עם מנואל נתפיים ונתרצה ונתן לו את בתו הנחמדה, אשר שמרה לידידה את אהבתה. תם החזיון.

אין מן הצורך להאריך בדברים, כדי לברר את פרטי הנמשל. הדיוס אולוויטו הוא אותו ביסמרק, "האריה המת". המלך הצעיר מרקו הוא הקיסר ווילהלם השני. הרופא וונדרוסקי הוא הדיר שוויינר. מי הוא גונגנה, ידוע גם כן לכל אנשי ברלין. ובעיקר הדבר, הן אין מן הצורך, כי יתאימו כל פרטי המשל להנמשל. אפילו המאורע בדבר בחירת ברנר למלך מוריטניה ומחאת הפרנקים בזה, הנם שלא יתאים ככל פרטיו למאורע שכמותו באחרית ימי הנשיאות של ביסמרק, ובכל אופן לא גרם לסירוד של דעות בינו ובין הקיסר, הנה כמוהו אירע באמת בנרמניה — בימי מלוך הקיסר פרידריך. אז אמרה בתו להנשא להנסיך אלכסנדר מבמבורג, לאחר שאירע לו מה שאירע בכולגריה. אשת הקיסר הסכימה לשדוך זה (וזהו בת הקיסר וויקטוריה שנשאית אחרי כן להנסיך אדולף לבית שוימבורג-ליפה), אלא שמחה ביסמרק בדבר, כדי שלא להקניט את ממשלת רוסיה, כאמור, לא גרם זה להפריד בין הקיסר ובין משנהו. מאורע זה היה בראשית הקיץ שנת 1888, וביסמרק נפרד בועם שתי שנים אחרי כן. בימי מלוך הקיסר ווילהלם השני, אבל החווה השתמש ב"חירות פואיטית" וערבב את הדברים.

קרוב לחמש-עשרה שנה עברו למן היום שיצא ביסמרק מארמון הממשלה בברלין. ביום י"ח מרץ שנת 1890 בא שליח הקיסר לדרוש מביסמרק את כתב-התפטרותו, ולא אבה ביסמרק לעשות כדבר הקיסר. אז בא אליו השליח לצוות עליו במפגיע לדרוש התפטרותו. ביסמרק עשה הפעם כדבר הקיסר מלא כעס וחמה. ביום העשרים לחדש מרץ נתפסמה התפטרות ביסמרק מנשיאותו. המאורע הזה הסב בזמנו רעש עצום, ועל אדותיו נכתבה אחרי כן ספרות שלמה, לברר את הסבות שגרמו בדבר להפריד בין הקיסר ובין ביסמרק. וכוח זה עוד לא נשלם, ועוד רב השקלא-וטריא, לברר את הסבות הנלוות ושאינן נלוות, את הגורמים הנראים לעין, ואת הפסיכולוגיה אשר במאורע זה.

אסקר בלומנשל לא נתכון לחבר ספירה על המאורעות האלה או לשלבם בציור היסטורי, אלא להעמיד חזון על הפעולה הנפשית שבהם. ואמנם אין הפסיכולוגיה אשר בדומה כזו צריכה להיות עומדת על בירור האמת ההיסטורית, אלא המשורר רואה מהרהורי לבו. בניגע לסבות ההיסטוריות של הפירוד הזה הנה לא נתבררו עוד לכל פרטיהן. רגילים הם הסופרים החוקרים, והמעמיקים להעמיד פניהם ולדרוש "בכובד ראש" בעומק הפסיכולוגיה בהיסטוריות. אבל באמת אין "העומק" הזה אלא דרשנות בעלמא. אלהים יודע, יד אזיה מן "הסריסים" בחצר המלך באמצע, כאשר יקרו מקרים כאלה. מי לחש איזו רכילות ולשון הרע באוני השליט. החוקרים בימים הבאים ינבו נבית-עדות מפי ספורים שונים, יעיינו בדבר, ידרשו ויחקרו, ולבסוף יעמידו את הדבר על "הפסיכולוגיה". את הסכה האמתית לא נדע עולמית, כי מי יבוא אחרי אותו הסריס שהלך רכיל והפיח מדנים? ביסמרק קצף כל ימיו על פלוני ועל פלוני, אשר לפי דברתו הלשינו עליו לפני הקיסר, והם שגרמו לירידתו. ביחוד נחכה כאש קנאתו על בִּטְכָר, שהיה שר ענייני-הפנים (במלכות גרמניה) בימי ביסמרק. חסידיו ומעריציו של זה נטרו לו איבה ויררו עמו לחייו. כמה גדלה אשמתו, לא בררו די צרכם, אבל רדפוהו עד בלי תכלית. בימיו של ביסמרק אירע מעשה כזה: תחתנו של בטכר היה מנהל אחד הבנקים בעיר

ששטין. האיש הזה פשט את רגלו לנשויו. ולא די בזה שלוח ולא שלם, כי שלח עוד את ידו בפקדונות שהפקדו אתו. זהו עון מעילה, אשר ענשו הוא: להאָסר לעבודת פרך. בטכר נמצא אז בצרה גדולה, שהרי כמובן אי־אפשר בממלכת גרמניה כי יהיה חתנו של אסיר עובד עבודת פרך אחר משרי הממשלה. הוא בזבו את כל רכושו המעט להציל את חתנו מרעתו. אבל זה לא הספיק עדיין, ובצר לו שפך את שיחו לפני אדונו ביסמרק, זה עשה מעשה רב, כי הוציא „מקופת השרצים“ (מהון הוולפים שהיה ביד ממשלת פרוסיה) סכום של שלש מאות אלפים מרק ויותר ונתנו לבטכר, למען יציל את חתנו, בטכר יגלה עונו, על פי סברת ביסמרק ומעריציו חטא בטכר חטאה גדולה, כי לא שמר לאדונו ומטיבו את החסד ואת הברית להפטר בדימוס יחד עם ביסמרק. מטעם זה גלו את חרפתו כמה שנים אחרי כן. ולא ידעו האנשים האלה בושת להעלות על לב, כי באמת לא בטכר חטא, בהתאמצו להציל את חתנו ואת כבוד ביתו, אלא ביסמרק חטא, כאשר הסכים להוציא מקופה צבורית לצורך פרטי. וכל הפלפולים העקומים להצדיק את מעשה ביסמרק לא יעמדו בפני ההגיון, ויש אומרים כי לא כך היה מעשה, אלא בראשית שנת 1890 ראה ביסמרק, כי ימי החקים האכזרים אשר חקקו לרעת הסוציאליסטים (בשנת 1878) בתור חקים לפי שעה, הולכים וכלים (יום לי ספטמבר 1890), והוא התהפך בתחבולותיו להוציא חוק חדש לפעולה או להאריך ימי החקים השולטים בהסכם הוער המדיני. הקיסר לא הסכים לזה, כי אם חשב לפיכך את הסוציאליסטים על ידי חקים טובים וישרים לפעולתם. לתכלית זו אסף או באי־כח כל המדינות להועץ בדבר. ביסמרק התנגד לזה, ובטכר הסכים לעשות עצת הקיסר. מטעם זה כעס ביסמרק על בטכר והזכיר את עונו, ועוד כיום שמו של האגלל הזה מנואץ בפי חסידיו „איל הברזל“. גונגה אשר בחזיונו של בלומנטל הוא לפי הנראה מקצתו טפוסו של בטכר וקצת טפוסו של ליקנוס. אבל בלומנטל אמר בפירושו בהקדמתו לחזיונו, כי לא לספי־דור מה שאירע בימינו נתכון, אלא לברר את הפסיכולוגיה שבמאורע הגדול הזה.

ואם לכך נתכון, הנה אין ספק, כי לא קלע אל המטרה מפני שנסה את כחו בענין עמוק שאינו מצוי אצלו, לברר את דעת השומעים — מה טוב ומה נעים! בלומנטל הוא „בר הכי“ להמציא איוו חידודים ומהתלים. ואם אין חרשים בפיו, הנה כתיב־עיתים להתחיל יש למאות, ונקל לחטט בגליונות משנים הקודמות ולמצוא שם מן המוכן. וברור הוא, כי קשה לפעמים לבדד דעת איש אחד או שנים, אבל הצבור אינו אסטנים גדול בענינים כאלה. הוא שוחק על כל ליצנות פחותה וזלה בתכלית הזול. אבל בלומנטל אמר להסביר לנו את הפסיכולוגיה של מדיני גדול, אשר הגיעה שעתו להפטר מנשיאותו ואת הפסיכולוגיה של מושל צעיר, אשר בכל הכבוד שהוא חש בלבו להמדיני הזקן, הוא אנוס, בחור באי־כח ההנהגה והעתיד, לרחותו, חווה גדול אפשר שידע להסביר את עומק הפסיכולוגיה הזאת. אין מן הצורך, כי יהיה הנמשל דומה להמשל בכל פרטיו; ולא דוקא כי כן אירעו המעשים במאורעות ביסמרק, המשורר יוכל להעמיד חזון כפי משאת נפשו. אבל תנאי אחד יש בדבר וזולתו אי־אפשר: כי יספיק כשרוני לעבודה כזאת. זאם אין — עבודתו פסולה, אפילו שכונתו רצויה.

הבקורת הממונה על התיאטראות בברלין נורה על דרמה זו ואסרה אותה מלעלות על הבמה. הרי כאן עמק ליושבי קרנות בברלין. אלו מרחיבים פיהם, ובמקום שאין השוטר רואה ושומע אותם, הם מאמצים את לבם ומעצמים את אנרופיהם ומבקרים את הממשלה וצועקים על החמס ועל הרשע ועל עוות-הדין. ומקום יש כאן ללבלרים חכמים ונבונים להראות לכל באי-עולם את חכמתם ואת חריפותם. אבל, כמובן, מאומה לא ישאו בעמלם. בלומנטל שלב בחזיונו חרוד ועקיצה כנגד „בעלי-הבתים“ הליברלים, בשעה ששמעו, כי רחו את הדוכס הזקן מנשיאות, נאספו „למחות בכל חוקף ועוץ“. אחד מהם אמר בפומבי, כי לא יאבה ולא ישמע למלך קסטיליה בדבר הזה. לבסוף מנה אותו המלך ליועץ-הבנין ונשתתק. עקיצה זו היא אחת הפנינים בחזיון אשר לפנינו, היא לקוחה מן המציאות. בשנת 1885 מלאו לביסמרק שבעים שנה, ואז הרעישו על זה עולמות. גם אספו נדבות כדי לקנות לו אחוזת שנהיוון, ונדבות אלו לקחו ברצון ובאונס. בשנת 1890 (ביום א' אפריל) מלאו לביסמרק שבעים וחמש שנה, גם זוהי זקנה מופלגת, ובנהוג שבעולם לחוג יום מלאת שבעים וחמש שנה של אדם נדול. אבל אז היה ביסמרק נוף לשלטון, ולא הרים איש יד או רגל לברכו. ואולם ביום א' אפריל שנת 1895, כאשר נתפייסו בינתיים — לכל הפחות למראית עין — הקיסר וביסמרק, באו מכל אפסי ארץ לברכו.

וזהו הבורגניזאוויה, לא רק בגרמניה, וזהו מוסרה, כעסם של הברלינים כעת הוא מתוך מוסר זה.

חזיונו של בלומנטל העלה בינתיים על הבמה בהמבורג, וגם אוהביו ומכבדיו העידו, כי אין בו אף נגוד של שירה ושל חזון פסיכולוגי, ואולם הבקרת עשתה רקלמה מועלת לבלומנטל, כי הוא הדפיס את חזיונו, והכל רצים לקנותו ולקרוא בו, אם אי-אפשר לראות את הנפשות העושות בספור זה על הבמה.

בורגני.

בספרות העתית.

יודע אני רבים שנדרו נדר, לבלתי קרוא דבר הנכתב בארץ-ישראל — כי נכה נרגזה נפשם ונודעו עציביהם למקרא המכתבים מארץ-אבות הסותרים זה את זה, עד שאי אפשר להציל דבר אמת. ואלו הידיעות הבאות משם, אשר חותם האמת טבוע עליהן ואין לפקפק בהן, הן מדכאות כל כך את הרוח ומביאות לידי יאוש, עד כי שומר נפשו ירחק מהן.

יש אשר הנני כועס על הקורספונדנטים הכותבים לנו משם: האמנם אינם רואים דבר בארץ אבותינו, מלבד איסדרים, מחלוקות, בשלגות, שפלות ידים? ויש שהנני חושב, כי הארץ הזאת, מפני שעיינו כל ישראל נשואות אליה, מעוררת בלבנו חוגה, בהגיע לאוזנינו בשורה רעה על אדותיה. וכל דבר קל, שבארץ

אחרת אין נותנים אליו לב, אנו מגדילים בדמיונו שבעתים ונותנים לו ערך גדול יותר מדי. רוצה אני להאמין, כי הרעה לא גדלה כל כך שם, ואני מחכה בכל יום שיגיעו לנו משם בשורות טובות.

גדולה אמונה !

נס בשעה שהגני קורא את המכתב מחברון לאמר :
ה ק נ א ים החליטו, שכל מי שיעזר לכתב „בהשקפה“ יחתמו עליו גזר דין לבלי תת לו חלוקתו, אף יפקדו עון אבות על בנים ובנים על אבותיהם” —
אני חושב בלבי : אמנם רעה גדולה היא, אם נמצאו בקרכנו שוטרים של הקדוש-ברוך-הוא. אבל אם רק ארץ ישראל מצוינת בהם ? גם בחוץ לארץ. בכרכים גדולים, במרכזי השכלה, לא פסו קנאים כאלה. הן כחברון קובנה ו כי ר ו ש ל ים פ ר ס כ ו ר נ .

ואולם באותו הנליון, בעמוד שני, אני מוצא עוד מכתב, וזה לשונו אות באות :
„יפו, כ”ד אלול, אתחליו לגלותו.

בהתאספנו יחד להתייעץ אם להשתתף בהמסדרה (אורגניזציה) או לא, החלטנו על פי רוב דעות, לבלי השתתף בה כלל, גם להשתדל להרסה שלא ישאר ממנה זכר בארץ ישראל, מפני שמחולל המסדרה עשה לו (?) קרנים על ידה ויצא נגד החלטת הכנסיה שהוחלט (?) על פי רוב דעות, והוא היה הגורם במיתת מנהיגנו ז”ל. ועד אגודת ציונית מזרחית ביפו („השקפה גליון ט’ תרס”ה).“

בקראי את הדברים האלה, אני כובש פני בקרקע. הוי מה גדולה החרפה ! לסגנון כזה לא הורגלנו גם בימי המחאות הירועות. כל מלה ומלה מעוררת גועל נפש. העלו נא על לבכם : ציונים, לא קנאים ופרושים, מתאספים יחד ומחליטים להרוס, בעוד אשר לבנות אין בכחם. ולא מפני שחשבו ומצאו כי הבנין הוא רעוע או לא נאה, אלא משום שהבנאי חטא ואשם —

והאנשים הקטנים האלה מעויים פניהם לעשות את תעלוליהם בשם זכר-המת הגדול“. האיש ההוא הקדיש את חייו לאחר את בית ישראל, והם באים להפריד ; הוא למד את תלמידיו לבנות, והם באים להרוס ; הוא הטף לשלום, והם אוהבים מחלוקת. ואחרי כל אלה הם תולים את עצמם בו ! היש לך חלול כבוד אדם גדול יותר מזה ?

אך אם יש לי ללמד זכות על הציונים הללו כי „מזרחים“ הם, הנה קשה מאד לסלוח לעון העורך, שהרפס בעתונו מכתב כזה בלי כל הערה מצדו, כאלו גם דעתו כדעתם. האמנם ?

Gamma.

רשימות-מסע.

דף מספר זכרונותי.

בשמעי ביום את דבר החפירות החשובות ההולכות ונעשות בגור, מיד נתעוררה בי התשוקה ללכת ולראות בעיני את העבודות ותוצאותיהן. מפני סבות שונות לא יכולתי לעשות דרכי ישר, דרך רמלה, כי היתה עלי לסור לראשונה לראשון ורחובות. ברחובות מצאנו אני ושני חברי, ההולכים עמי, אבר מעקרון, הבא לרחובות לטחון את הקמח אשר לו בבית הטחנה. המכר נאות לנו להובילנו בעגלתו למקום החפירות, ונשם פנינו לגור, דרך עקרון. צורת המושבה הזאת היא — רחוב אחד ראשי ארוך, נטוע שורות עצי-אוקליפסוס ההילכית ונמשכות עוד לפני מבוא-המושבה. מן הרחוב הראשי מסתעפים חוצות קטנים לצדדיו; הדרך לגור עלה לשמאל עקרון.

ישבנו ארבעתנו בעגלת המכר הרתומה לשתי פרדות, ואחרי עברנו יועדי אחד, הגענו לכפר הערבי "נעני" עגלתנו עברה בתוך הכפר עצמו, בין בתי-חומר של הערבים, בתים נמוכים מחסרי גגות, העומדים בערוביה ובלי סדרים, פזורים על פני כל הכפר. דרך הכפר הוה הלכנו ישר עד אבו-שושא, הנראה מרחוק. הכפר הזה עומד במורד ההר, הנקרא עפ"י יושבי המקום "תל-גור", אשר על פני ראשו נעשות החפירות, במקום עיר גור העתיקה. האדמה הסמוכה לגור מכוסה אבנים גדולות מאד המבצבצות ועולוח מתוך הקרקע, עד שאי-אפשר לעגלה לעבור במקום הזה, ולכן עמדנו במרחק ידוע מן ההר ואת הסוסים מסרנו לאיש ערבי לשמרם. שמנו פנינו ההרה, ובעלתנו אל ראש ההר קבל אותנו המנצח על המלאכות, האדון מקליסטר, בסבר פנים יפות, ויואל לבאר לנו ולהראותנו את כל תוצאות החפירות הנמצאות עמו כיום, כי את החלק הגדול מהם כבר שלח אל הבירה, אל המוזיאום הגדול של הממשלה העותמנית. החפירות בגור נעשות על ידי החברה האנגלית. פלסטיין עקספלורישן סֹונד*, העוסקת בחקירת קדמוניות-ארץ-ישראל ועתיקותיה. החברה הזאת הרבתה כבר לחקור את הארץ: עשתה חפירות בירושלם, בלכיש, ועתה היא עסוקה בחפירות בגור זה כשנתיים. את תוצאות עבודותיה היא מפרסמת אחת לשלושה חדשים. החפירות בגור נעשות על ידי ערביאים, אנשים, נשים וטף, אשר מצפים 80—90 איש בקירוב, המקבלים שכר לא קטן (הגדולים ב' בשליק, והקטנים א' וחצי *). האדון מקליסטר עובר מחפירה אחת אל השנית, מתבונן אל תוצאותיה, ובראותו כי נמצא דבר חשוב, הוא מוסיף פרס מיוחד לפועל שזכה במציאה. הדבר הזה מכריח את הערבי להתיחס בזוויות יתירה לכל דבר קטן שימצא ולעורר עליו את לב המנהל.

עד עתה מצאו בתל-גור בכלל שרידי ארבע תקופות: תקופת יושבי-המערות (טרונלוריתים), האמורי, התקופה העברית והחשמנאית. מן התקופה הראשונה והרביעית נעשו חפירות רק בשני מקומות, ומן השנית והשלישית — בארבעה. מלבד זה נמצא בתוך הקברים הנפתחים הרבה חפצים מצריים ורומיים, וכתובת אחת בלשון אשורית.

(*) בשליק, זוהי מטבע טורקית בת 166 פרה, וערכה 22—21 קופיקה.

נשנו אל המערה הראשונה והנה המון חפצים שונים נגלו לעינינו, המונחים אצלה בערבוביה מפני שרק היום הוציאו אותם מן האדמה: כדים קטנים ונדולים, שבורים ושלמים, פכי-שמן למאור, פכים למים עם ידיים ארוכות כלם עשויי-חמר, מזמן האמורי. מלבד הכלים האלה נמצא פה גם פסל עשתרת, אלילת-האהבה, שלם, ורק ראש האלילה האמללה נפרד מגוה, כראש דגון בשעתו. ידי האלילה נלחצות אל שדיה הבולטות, מראה פניה שקט, ומבטה ישר; כל שרשטי נזה ניכרים, וגם את אצבעות רגליה נוכל להכיר. על יד הפסל הזה מונח איל בעל קרנים, אשר שתי רגליו קצוצות — ואולי זהו עשתרות קרנים. על יד החפירה השנית, אשר בקרנו, מצאנו עצמות אדם, וכפי שהעיד האדון מקליסטר, זמנם הוא מתקופת החשמונאים. בראותי כי משליך הוא מלפניו עצם אחת פשוטה, בקשתיו כי ירשני לקחת לי לזכרון עצם מעצמות אבותי, ואולם הוא באר לי, כי אין הממשלה העותמנית מרשה לקחת משם דבר, ואפילו זה שאין לה כל חפץ בו. בקרנו עוד מערה אחת, הנמשכת מתחת האדמה בערך ³⁶ צעדים ונבהה כנובה איש, ועברנו בה כמעט בקומה זקופה. לאור הנר ראיתי היטב את האבנים הגדולות משני עברי המערה, שרידי בסיס עתיק של מצודה, אשר התנשאה, כפי הנראה, על פני נזר. אחרי כן פנינו על פני ההר ננבה, אשר שם החפירות היותר חשובות: פה עומדים עמודי-אבן עגולים ונבהם שונה, ובלעדיהם גם כמות אחדות לכבוד הבעל. באמצע עומדת כמה גדולה ומרובעה (בעלת צדדים שווים), ובתוכה שקערורה גם כן מרובעה ועמוקה כמדת רגל ויותר; זהו, כפי הנראה, המזבח הראשי של האמורי, ויש ליחסו למאה העשרים לפני הולדת הנוצרי. האדון מקליסטר משער כי השקערורה בתוך הבמה אינה אלא מוסד לרגלי אשרה, שעמדה בתוכה. על אחד העמודים, אשר מסביב לבמה, ניכר מקום קטן אחד חלק מאד, שנחלק, כפי שישערו, מנשיקות שפחים של עובדי-הבעל. אצל העמודים נראית מערה רחבת ידים עוד מוזן שוכני המערות. מצד אחד יוצאת ממנה נקרה צרה אל מערה שנית, נסתרה וקטנה מן הראשונה, ולפי השערת מקליסטר השתמשו בנקרה הזאת כהני האמורי לשם אורים-ותומים: במערה הנסתרה ישב הכהן המדבר בשם אלהים ויהי עונה על כל שאלה ושאלה בעד הנקרה להמון המאמינים. על יד המערות נמצאים מצד אחד שני מקוות לטבילה מוזן החשמונאים, חצובים בהר, ומדרגות חציבות יורדות אליהן. על יד המקוות נראית ברכה אחת, גדולה, עמוקה כחמשים רגל וקוטרה כשלשים רגל. על יד הברכה הרבה שקערורות באדמה, גדולות וקטנות, וביניהן חור לירידת דם הקרבנות, היורד עד מערת הסריגולדיטים, אשר מתחת הקרקע. מספר כל השקערורות — ⁸², על יד הברכה נראו לעינינו מוסדות אבן, וכפי הנראה הם שארית חומת העיר הקדמונה ובניניה השונים.

אחרי ראותנו את כל החפירות, הביא אותנו האדון מקליסטר אל אהליו, אשר שם גננו החפירות שמורים עמו. שם ראינו כלים רבים ושונים: חרב נחשת אמורית, ישרה בראשה ומשם היא הולכת ונכפפת כמגל; חץ נחשת, ומראהו כמראה אות ז' חסרת הראש; מנורה קטנה (קנדלבר), כלי זכוכית, טבעת נחשת, עצמות אדם רבות ומלתעה תחתונה (כלה מלאה שנים, מלבד שן אחת אשר תחסר. אכן אנשים בריאים היו אבותינו החשמונאים¹); וגם ארונות לעצמות שונים כתבניתם ועליהם מתוארים על פי רוב חכנית כוכבים וענולים, או שאלתי, אם מצאו בנזר גם כתבות עתיקות

והאדון מקליסטר ענני, כי מומן האמורי נשארה רק כתיבת אחת בכתב היתדות בשפת אשור, שהיתה המושלת אז במשאומתן-המדיני ובין איש לאחיו. ואולם עוד לא אברה תקותו למצוא עוד דברים שבכתב. בחפירות חל-אל-אמרנא במצרים, מצאו שלשה מכתבים כתובים ביד יפתי מלך נור אל מלך מצרים, ולכן מי יודע אם לא ימצאו בנור גם מכתבי התשובה של מלך מצרים. וגם מתוך התקופה העברית בימי הפלשתים לא נשאר דבר בכתב, ורק כתבת אחת קצרה על לוח אבן נמצאה והיא מתקופת ימי החשמונאים. והנני מביא כזה את הכתבת בלשונה וצורתה, כמו שהעתקתיה מתוך הלוח ההוא, הנספר לשלשה חלקים, אשר הואיל האדון מקליסטר לחברם למעננו, וזה דבר הכתובת: יחנן בר יוחנני" — ולא יותר.

חברי מהרו לדרכם, כי נחפזו לנסוע לרמלה, ובעלי-העגלה דוחק, כי קרוב הלילה, ואני לא הספקתי לראות ולהתכונן היטב על כל דבר ודבר, כאשר היה עם לבי בראשונה, ובעל-כרחי נאלצתי להפריד מעל החרבות האלה הקרובות ללבי ולשוב לדרכי, אחרי הפרדי מאת השוטלנדי, אשר קבל את פנינו בסבר פנים יפות כל כך. ירח גדול כקערה ואדום כדם יצא על פני שמי-אפל, והוא עולה ומטפס מעלה מעלה. מראהו היה בתוך האפלה כפנס אלקטרי הבוקע את החושך, ומעור עינים באורו. ומחשבות נוגות באות ומתרוצצות בקרבי; לא ידעתי את נפשי בעצמי. הנה תקופה מתה מונחת בתוך האדמה ובאים החופיים וחופרים שריד אחרי שריד וחרש אחרי חרש, והרביקו שריד אל שריד וחרש אל חרש, וקמה התקופה העתיקה וחיתה לעינינו — האם לא נצליח להדבק גם שרידי עם עצם אל עצם, עד אשר יקום וחיה?

יצחק השמשי.

גדרה י"ז אב.

בְּקֶרֶת.

עין זר.

השמעכם, הקוראים, ספורו של יהודי ליטאי. ששה בניו יורק פחות משנה ושש אל בית מולדתו?

"רוצים אחס לדעת — פינה האמריקני בדבריו אל העומדים מסביב לו — כיצד חיים בני אדם באמריקה? פשוט מאד. בבקר קם לו בן אדם וקינה פִּיפִי" (עתון), והוא יודע הכל מה שנעשה בכל העולם. אחר כך הוא הולך לו אל ה"ביוזנעס" (עסקים) שלו. ואם יושב בשל, הוא מטיל לו ב"סטיט" (רחוב). ובערב כשהוא שב אל ביתו, כותב לו "לטרי" (מכתב) אל משפחתו. וזה הכל."

רושם כזה המביא לידי גיחוך עושים על רוב ספורי הנכרים מחיי עמנו. הורים להם לגמרי, ובתערובת מלים "יהודיות" או פתגמים של יהודים הם אומרים לתת לספוריהם תמונה יהודית.

אולם אם רק נכור הספור הוא יהודי והעולם היא של ה, או אפשר להבליע את השניאות בתאור צורת היהודי, מפני שהסביבה הידועה היטב להספור, אם בעל כשרון הוא, מתוארת כראוי. הא למה זה דומה ? לתמונה גדולה ויפה בכללה, ורק בפרטיה שנה הציר.

לא כן אם העולם בספורו של הנכרי הוא יהודי, או אתם רואים שרמטיילר במקום ציור, פנים ממושטשים במקום תמונה.

הנה אנכי קורא את יצירתי האחרונה של ע. ט שיריקוב : „היהודים“.⁽¹⁾ הסופר לקח עליו את העבודה, לתאר את חיי היהודים בזמננו עם כל הטפוסים, נושאי השאיפות השונות, שנוצרו וגדלו בחיים האלה.

ובהעלותנו על לבנו, כי ה' ע' ט שיריקוב איננו עמקן, וספורינו מחיי הרוסים מצוינים רק בהומיר קל, שאפשר הוא רק בתאור כחיים שהסופר מכיר בהם יודע אותם לפרטי פרטיהם, או נבין, עד כמה טעה ה' ט שיריקוב בכואו לתאר עולם זר לו מכל וכל.

כי ע. ט שיריקוב יודע את עולם היהודים ידיעה שטחית ומכיר בהם רק את אלה, שכבר נתרחקו מעמם.

הוא יודע את חיי היהודים, שאיפותיהם ומקומותיהם, מחשבותיהם ומעשיהם רק על פי המאמרים בעתונים או על פי החוברות האניציוניות או, מה שרע מזה, מפי מכיריו האינטליגנטיים היהודים — והמקורים הללו דלים מאד !

בעמדך על יד הנהר ביום סער ובראותך את הנלים ההומים ורועשים על פני המים, טועה אתה אם תחשוב, כי כל הנהר מסתער. שם בעמק הנהר שוטפים המים במנוחה, כאלו אין דבר —

ולהפך, כשתיבט על פני הנהר ביום חרף והנה הוא קפא כלו ועמד, אל ישיאך לבך לשפוט, כי פרח נשמתו של הנהר והוא מת. לא ! מתחת למכסה הקרח שוטפים המים כמקדם —

אם אתה רוצה לדעת את חיי הנהר, עליך להתבונן אליו ימים רבים, ללמוד את כל תנועותיו, להסתכל בו בכל העתים והזמנים.

ילדות היתה בה' ע. ט שיריקוב שאמר ללמוד את חיי היהודים, כשהוא עומד על רגל אחת.

במחזה עוברים לפנינו : אב זקן, עושה שעונים, ולו כן ובת (בת אחת המירה את דתה). הבן הוא סטורנט. שנתגרש מבית-מדרשו, ומתרועע עם אח לציה מכני הרוסים, ברזין שמו. זה אוהב את אחות ידור, לאה, והיא משיבה לו אהבה. אל הבית הזה באים : צעיר לאומי, נחמן שמו, שגם הוא אוהב את לאה ; דוקטור פורמאן. רוק זקן, הרוצה לקחת לו לאשה את בת כעלי-הבית ; הפיעל איסרוו, אחד-לדעה לבנו של בעל-הבית ; הצעיר שלמה, העובד במלאכת אדוניו ועוזר לו בחנותו. מלבד אנשים ונשים שאינם מן „הנכורים“. לפסיקים הם מזרמנים יחד, האב

⁽¹⁾ „Еврей“ (отрывки из пьесы), Евгений Чirikov Еврей, דברים בללויים אחדים על רבר החזיון הזה כבר באו ב„הדר“ באחת מן החוברות הקודמות.

עם הבן, הלאומי עם המתבולל. העברי עם הנכרי ומתוכחים איש עם רעהו ומריבים איש עם אחיו. סוף דבר: הבת גלתה את און אביה, כי אוהבת היא את הנכרי ברוי... באותה העת חל רעש גדול, השם קץ למחזה...
אין אני דן עתה על חוסר האמנות שביצירה זו, אחרי כי אינני מתעסק בנתוח כשרונו של ה'טשיריקוב, ורק רוצה אני לברר את מדת יריעתו של הסופר את חיי היהודים.

הוא אסף, לפי דעתו, את כל החומר הדרוש לתאר את הורמים השונים בעולם היהודים.

הנה האב הוקן אליעזר נקל, אשר תארו כתאר אחד הפטריארכים בכתבי-הקדש. הוא נוטה לציוניות, מצד הדתי שבה. ויען כי אומרים על היהודים הוקנים, כי פקחים הם, לכן שם הסופר בפיו דברים מחוכמים ומזומנים, ואולם מנהגו ומעשיו אינם כלל של יהודי זה שרצה ה'טשיריקוב לתאר לנו. אם אינכם מאמינים לי, קראו נא את האקט השלישי, כשהאב מדבר על לב בתו, לבלתי תעזוב את עמה, או האזינו אל שיחותיו עם עוזרו, עם בנו, עם בְּרוי. התכירו את דברי היהודי?
ברוך ולאה, הבן עם הבת, נועדו לתאר על ידם את זרם ההתבוללות או, יותר נכון, את זרם הקוסמופוליטיזם, שרבים מצעירי ישראל שטופים בו. הבן כבר השתחרר כלו משעבוד היהדות, והבת עודנה מתנענעת על השירה שביהדות. אך גם שניהם מתוארים בשטחיות גדולה כל כך, עד שאי אפשר כלל לעמוד על אפים ולברר את השקפתם על העולם והחיים.

בחבה יתירה ועוד יותר במלים רבות מתואר לפנינו נושא זרם הציוניות, הלאומי הצעיר נחמן. איש כבן עשרים ושש, בעל קומה לאנבוהה, דל הבשר, ולו עינים בוערות כבאש-קדחת, הווה. רבים חושבים אותו לחולה עצבים.

על פי האקספטיצה הזאת יכולים אנו לשער את יחוסו של הסופר אל גבורו זה ואל דעותיו.

חביב הוא עליו, מפני שאידיאלי הוא, בעל נפש טהורה ומרגשת. ומטעם זה גם הציוניות בכלל ראויה לשכח. מפני שמכניסה היא אל חיי היהודים היבשים זרם של פואיזה והתרוממות הרוח —

אך מצד השני רואה הסופר בכל התנועה רק התרגשות וחולשת עצבים, ולכן הציוני נחמן הוא בעל-בכי מתלהב, יוצא לריב מהר, אינו מסוגל להניין ונוח לכעוס —

מלבד זאת הוא רפה-אונים ומתיר על רגשותיו. הוא אוהב את לאה, ואחרי שנזכח, כי היא לא חשיב לו אהבה, הוא אומר: "אין דבר, לאה! אנכי קבלתי מן החיים ומבני האדם דחיפות רבות... ועוד אחת — מה היא... אני אשא..."

בלשון כזו ידברו אנשים שאינם מאמינים בעצמם, שמשפילים מאד את ערכם, שמרגישים את רפיונם. זהו סגנון של "ונפשי כעפר לכל תהיה".

אומרים לי: ה'טשיריקוב מתאר רק את שישנו, וגבור ציוני אחר איננו במחנה הלאומיים.

אך אלו ידע הסופר את חיי היהודים ידיעה יותר עמוקה, לא היה בוחר לו מתוך הלאומיים גבור ציוני נמור ושלם. האנשים האלה שכבר נקבעו דעותיהם

בלבם על פי רוב הם שטחיים ביותר, ומטעם זה הם מרבים דברים. אנו רואים, כי הרבה ציונים נלהבים אינם יכולים לעמוד גם בפני רוח מצויה, שבאה ועוקרת מלבם את שרשי אידיאלם... ואלה שנשארים איתן, אין זה אלא שמסתתרים מפני הרוחות —

הרוצה לחאר את הציוניות, צריך לבחר לו נכור הנמצא במצב ההוא, שיהיה אחרי כן ללוחם אמין ורב כח.

אולם ה'טשיריקוב' לא כן ידמה. לדעתו, רק האנשים המדברים הרבה, כדאי למפל בהם. ובכן הלך ויצר את נחמן.

יתר הנפשות הפועלות, כמו העוור התמים שלמה, הפועל איסרוין, מי שהיה סטורנט ברוין, אף כי הן תופסות מקום חשוב בדרמתו של ה'טשיריקוב', אך הנני דולג עליהן.

הרופא פֶּירמאן בא בתור טפוס של הבורגאזיה שלנו, שיש לו כללים קבועים בחייו, הוא נוטה לציוניות ואינו מאמין בה. הוא אימר על עצמו: "אנכי כבר כליתי את ימי עולמי..." אין לו אפוא בעולמו אלא הפילוסופיה: "חטוף ואכול, חטוף ושטה, דהאי עלמא כבי הלולא דמיא".

גם פה אני רואים תמונה כהה, אלא מפני שפוגשים כמיתה על כל צעד, מסתפקים אנו בתוארו של ה'טשיריקוב'.

היוצא לנו מדברינו, כי הספרות לא רכשה לה מאומה על ידי יצירתו של ה'טשיריקוב', שלא הכניסה כלום לתוך אוצר מחשבותינו.

אם מצאה הן בעיני רבים, אין זה אלא מפני שכבר הורגלו לשטחיות כזו בספרים מחיי היהודים.

אם באחת מערי חוץ-לארץ עשתה רושם עז על הרואים, כשהוצגה על הבמה, אז אני רואה בזה זכותו של המחבר, שנולד לא־יהודי —

ואולי ראוי לשמח על כי הדברים, שלנו אינם חדשים כלל (משיחותיו של נחמן), יתפשטו על פי ה'טשיריקוב' בין הילדים שנשבו לבין הנוים = ואחרי שייצאו מעטו של נכרי יתקבלו יותר על הלב —

אם כן, שכרו של ה'טשיריקוב' הרבה מאד.

מ. לֵזֶרְסוֹן.

ביבליוגרפיה.

מעולם תחסידות. (ספור) מאת ישראל יוסף סירקיס. ורשה. תרס"ד.

ראה השטן, כי החסידות היתה לאבן־פנה בספרותנו וגדולי סופרינו קושרים כתרים להצדיקים והחסידים, אמר: חס-ושלום תשתכח זכותה של ההשכלה, ששנים רבות נלחמה עם קִי־הבערות—מה עשה? הלך והפית בה (הוא השטן, הוא היצר הרע) את אחד מגבורי־העט, וישראל יוסף סירקיס שמו, כי יסיר מעל ראש החסידות את העטרה ויורידנה מעל הכסא. —

וישראל יוסף סירקים זה קם ויכתוב לנו... לפי דבריו, "ספור", אך אנכי איני מוצא לי שם ליחבור.

הכן היחבור: בעיר גלונא נסעו חסירי קורסיב אל עיר הפלך לחכור את הטקסא ולהוציאה מידי "שונאיהם", חסירי סרדינון. ביום הזה חל היאצ של "רבים הגדול". עשירי העדה המה בדרך, והעניים יושבים עצובים ב"קלויו", מפני שאין להם "תיקון". נמלך אחר החסידים ומשכן את הנמרות של הקלויו למוג שנתן בהקפה ייש ומעדנים. ויהי כטוב לבם ביין באה מלגרמה לאמר: יאכלו וישתו וישמחו כל חסירי קורסיב על חשבון העשירים. שהטקסא כבר בידיהם היא. כמובן, רבתה או השמחה מאד כל הלילה. וכשהאירו פני המזרח נגלה הדבר, שהחסידים כלם שוכבים סרוחים על ארמת הקלויו בלא סדרים!"

כל הקורא את היחבור הזה רואה, כי הנכור הספרותי, בצאתו להלחם ב"חסידות", שם עליו כליזיון של כל הדורות וכל המינים.

נבול-עט — זה הנשק שאהבו לפנים סופרינו להשתמש בו, כדי למחוך את האויב. במקצת התנהג כן גם מחברנו (צר 9—10).

פילוסופיה — זהו כליחותה כבד, שהסופרים לקחוהו אתם כדי להטיל אימה על שונאי נפשם, להתראות כנבירים. מחברנו חושב את עצמו למומחה לנשק זה, והוא מעמידו במקומות רבים צד (35—33 ועוד).

גם מבית-הנשק של דורנו לקח לו מחברנו את הכידונים, הרובים, הרמחים ועוד ועוד, שמשתמשים בהם האחרונים שבאחרונים.

כשאתה מוצאים שם מבטאים מעין "מנוחה וועפה" (צר 5), "מתנופה מתון מתון" (צר 21), "אימה איומה" (צר 53) וכדומה — אין זה אלא דקדנטיות. אם אתם קוראים עמודים שלמים של דברים בטלים מהרהורי לב השכור אברהם איצי — דעו, כי זו היא פסיכולוגיה.

וכשתראו שני עמודים מלאים מאמרים קצרים ונקודות עם סימני קריאה ושאלה אחריהם — זהו סגנון מודרני.

כשתפגשו שם בחור אחד ושמו אשר לעמיל המשתוקק ומתאוה אל הקליפה ורוצה לאכול עכבר, בשביל לשמא את נפשו (צר 59—60) — אל נא חרתעו לאחוריהם. זהו, מכתמא, סימבוליסמוס.

בקצור, הבו נרל למחבר כזה, שבספר קטן נתן לפנינו מיטב דמיטב של הספרות! ובכל זאת אורר השמן, שהשיאו לכתוב חבורו זה!
על ירו הפסדתי שתי שעות במשך הקריאה.

L.

על הַמִּים.

I.

הִלָּאָה מִשּׁוּמִי ! כָּא וּמִרְפָּרָךְ
צִלְצוֹל נָעִים : עֵדֶר רוּעָה...
סְעִיפֵי הָרִים — סְעִיפֵי תְּבֵלֶת —
אֲנִי רֹאֶה וְאֵינִי רוֹאֶה.

וּמִנְגְּדֵי בִירַת קוֹסֶם,
הַבִּיר פִּלְגָּשִׁי וְאִשֶּׁר אָהֵב :
וְהֵב נִמְתָּח עַל פְּנֵי רֹאשִׁי,
וּמִתְחַתִּי יֵצֵעַ וְהֵב.

וְהֵב נוֹטֵף, שׁוֹתֵת, נִגְר,
פִּרְיָן, עוֹלָה וּכּוֹלֵעַ
הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ...
וְהֵב בְּוֵהֵב טוֹב נוֹגֵעַ !

קוֹרֵץ מִכָּל רֶכְסֵי הָרִים,
סָגַר עַל כָּל גּוֹיֵשׁ וּבְלִיטָה,
נִאֲחָזוּ בַּצִּמְרֵת בְּצִיר,
צָחֹק לוֹ מִהוֹךְ רְצוּעַת הַפֶּה.

חַל עַל חוֹל הַיָּם בְּזוֹנוֹ,
נִתְקַל בְּשִׁבְלֵי אֶבֶה —
וְלִרְסִיסִים אֶפּוֹצְצָנָה,
לְכִשְׁאֲרָצָה, לְכִשְׁאֶבֶה.

II.

— עָלֵי עֵינַיִךְ תַּעֲיִפוֹת —
חִלּוּמוֹת פֶּז עֲטָרְנִי,
וְאֵין לְשִׁמוּעַ וְאֵין לְרֹאוֹת
מִכְּעַד מִסְכַּת וְהֵב זֹאת
וְנַעֲגוּעִים שְׁעוֹדְנִי.

„אל לב הים פָּרֵץ וַחֲתוּר,
פּוֹצְצֵנוּ לְנִיצוֹצוֹת,
וַיְהִי הַגַּל לְנִמְפִּי אוֹר,
לְמַטַּר יֶשֶׁל בְּרָקִים וְלִמְקוֹר
יֶשֶׁל לַהֲבוֹת פּוֹ נְפּוֹצוֹת.”

— עַל פִּלְגֵי זָהָב צַר לִי, צַר,
וְעַל הַלּוּמוֹתַי חֲסֵתִי:
יִשְׁמָא כְּהַתְּפוֹצֵצִים וְסָר
עֵנֶן הַכְּשָׁפִים בָּם, וּכְבֹּר
עוֹלָמִי לִי הִרְסֵתִי.

„וְאַם הַלּוּמֶד פֶּשֶׁט, עָף,
תִּמְוָרְתוֹ יִשְׁרִים יִרְיעוּ.”
— אִין אֲנִקּוֹר אֶל קֵן אִמּוֹ יִשָּׁב
בְּגִיגוֹת גִּיל עַל גְּבִי כֶּתֶב
חֲלוּמֵי כָּבֶד לֹא לִי הוּא.

III.

מִגַּל הַסֶּהַר עוֹד טָרָם
נִתְקַע בְּנִקְרַת הַצּוֹר,
וְרִטְט־קַל עֶבֶר בְּזָרָם,
הַדְּלִיק קִלּוֹת דֵּי נוֹר.

הַרְגִּישׁ בּוֹ סוּף—וּבִקְתָּה לְבִקְתָּה
לְחֵשֶׁה: הִנֵּה הוּא בָּא!
נִעְנִתָה עֲרֻכָּה לְבִקְתָּה,
אִכָּה רָם זַע וְלֹא זַע.

וּבְהַעֲבִיר הַפּוֹשִׁיט בַּחֲרִישָׁה
רָנָה זֹו בְּלֹא־חֲרִידָה,
וַעֲדָה יֶשֶׁל צִלָּיִם כְּבֹר פְּרִישָׁה
מִבְּהֶלֶה וְאַלְמָת לַעֲד;

יִשְׁעַת אִמּוֹן וְאִי־אִמּוֹן לְבִרְיָאָה
בְּלֹא־חֶר נְשִׁילַת תְּפוֹר,

וְהִסְתֵּר עוֹד מָרָם הוֹפִיעַ
וְנִתְקַע בְּנִקְרַת הַצֹּהַר.

IV.

אֵף הָגָה קֵל לֹא בָּא עָדִי
וְלֹא נִנְּעָה יָד בְּיָד,
וּבְשׁוֹרֶת פְּלָאִים הִיתָה לִּי
בַּמָּבֶטֶת הָאֶחָד.

וּנְגִינַת גִּיל וַחֲלֹמוֹת אוֹר
שֶׁת הַלֵּךְ כָּבֵד עָלַי:
לְקִרְאָתִי נִפְעָם, הוֹלֵם לוֹ
לֵב מֵלֵא גִיל, לֵב חַי.

וּנְגִינָה לוֹ לֵלֵב תִּקְטָה,
תִּמְפָּרֵר וְהַשָּׁחַ,
וְחֶרֶד הוּא וּמִוֶּדֶה הוּא:
אֲנִי שְׁלֹךְ, שְׁלֹךְ!...

V.

נִרְדָּם, חוֹלֵם הָאֲנָם,
עֲבִים בּוֹ נִפְטִים;

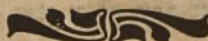
סוּף לֹא־בָה דוֹבֵר, שָׁחַ
דְּבָרִים מִפְּרִטִּים.

דְּגִים פְּזִיזִים, דְּגִי תִרְקַק
פּוֹרְצִים — וְנִמְלָטִים;

עֵדֶר קֶרֶב, עֵדֶר צַח:
בְּנִי-אֲזוּזִים שְׁטִים —

פְּנֵי תַפִּים, רְאֵי תַפּוֹ,
נִעֲשִׂים קִמְטִים קִמְטִים.

שאוּל טִישְׁרֵנִיחוּבִסקִי. Bas des Bioux.

פרצופים.

מאת

מרדכי רבינון.

I.

מִלְצָר.

השעה העשירית בבקר.
זה איזו שעות שאני יושב ומויע על "תולדות האדם" של דרווין — מנלתי-
יוחסין שאינה כראית ביותר להחריב עליה את המוח...

על השלחן לפני מונח עוד מאתמול כרטיס-התודה של הפרופסור אנימלוב,
ששלח לי בשביל הרצוניה הטובה שכתבתי באחד העתונים על דבר ספרו החדש
"האבסטרקציה אצל בעלי-החיים".

בכרטיס הזה הוא קורא לי "ידידי" — ה... ה...

כבר קראתי את שתי שורותיו פעמים אין מספר. קשה לי להפריד מהן. אחרי
כל ראייה של המלה "ידידי" משתפך אל לבי איזה זרם חם, ואני מתנשא ומתהלך
אחת ושטים בחדרי.

אומרים על אנימלוב שהוא טפש ומנושם — אין זה אמת כלל. הוא ישר,
גומל טוב, ובודאי גם קצת חכם.

אחרי כל עמוד של "תולדות האדם", שאני עובר אותו בהתקמטות המצח
ובמחיר איזו שערות מזקני הקטן — אני מעיף עין על המלה "ידידי" ומשיב
מעט רוחי.

חוק ההתפתחות —

האפשר הדבר, כי אנימלוב זה המתעטש בתכופות ובקול בלי הריחו טבק,
שחצי פניו התחתון בולט יותר מן העליון, והוא מניע את שתי ידיו בהסבירו דבר
מה בשעורו באיזו התרנושות של חיה, כאלו היה רוצה לשרוף את אחד התלמידים—
האפשר שהיה לפניו איזה מין ערוד?...
אני מעיף עין על "ידידי".

והפריבט-דוצנטה הקוסמת, המכניסה אור לחוך האידיוטיות על ירי חן שפתיה
ותנועות ראשה המסולסל — ההיתה לפניו איזה מין חתול עושה מעשי קינטריה
בסלסול הזנב?...

הדלת נפתחה מעט בחשאי ונראה קצה החוטם והקוצה של "המדמואזל".
זאת הפעם השלישית שהיא מתננבת לראות, אם לא יצאתי עוד. היא אינה יכולה
בשום אופן לפנות ולסדר את חררי בפני, כאלו הפלוסופיה עשתה אותי לדוב...
כמדומני, אדרבה ואדרבה...

רבנו של עולם! מאיזה מין שפן יכולה היתה להתפתח בריה נפחדת כזו?...

אבל אין לרתחכם הרבה. סוף סוף תבא הזקנה ותתחיל להסביר לי את הדבר בדרך משל, לספר לי על דבר הנרי שלה, שהיה „כמעט לאופיציר“, ולגלות לי את הסודות של הפרוצות אשר בשכונה בפה מלא ריר בלי שנים — ומי יודע אם בתוך כך לא יתגללו הדברים גם על דבר שכר דירה —

באופן היותר טוב עלי יהיה לסלק את עצמי מארוחת-הצהרים. חפצתי מאד לעבור עוד על פני דפים אחרים, כי לבי יכאב לי להשאיר את האדם במצב אורגנזאטונג וללכת לי — אבל הזקנה...

מוכרח אני להמלט תיכף ומיד. אני מעיף את המבט האחרון על „ידידי וחוטף את מקלי ותרמילי. בהחפזי לנוס נתקל מצחי בפתח המסדרון החשוך במצח עוד יותר נחפו ואנני. קפצתי לאחורי בכהלה אינסטינקטיבית.

— אורגנזאטונג — חלף חץ במוחי.

אל החדר התפרץ בחור כארוז עם קפלוש גדול, פנים חורים ומאובקים, עינים זריזות, שאיוזו לילות בלי שנה עברו עליהן, ושפתים רחבות, צמוקות ממראה תכלת של נקיון שנים.

— טוב עשית שפתחת הדלת — אמר אלי בשחוק גלוי של מכר ישן ויושט לי את ידו הנדולה — כי לא מצאתי הכפתור...

— מכתב לי מדורך... הוסיף הבא, בשומו ידו בצלחת חוזה.

ישבתי על קצה הכסא ואקרע את סגור המכתב.

— אבל לאן עלית פה? — אמר הבא בהעבירו את עיניו מסביב ובברקו את החפצים שעל פני הקמורה, מבלי התכונן על רמו אצבעי לשכת — על הקומה הששית, השביעית... אינני זוכר עוד...

ואני קורא:

„לכבוד בן אחי המשכיל וכו', וכו'... מר... הבחור החשוב הנצב עמך בזה הוא בן נדיבים, ויש לו קצת יחס מחותנים גם למשפחתנו. הוא שוחר תושיה, משכיל גדול, ונע למרחקים לשאוב ממעיני הדעת“...

— ומדוע עומד שעונך? — הוא מתופף על הזכוכית העגולה למחצה, שמבעדה נראה שעון בטעם המאה השמנה-עשרה, הנמצא במצב עומד ברוב ההוטלים. — הום?... אקוה כי לא יפול עליך למשא“...

— כמה ימי מין „שטוקה“ כזה? — הוא מגרד את חטמו הנדול ביוסטה של חמר תבנית מונטסקייע.

— הום?... „ובקרוב תרוה נחת ממנו... דורך“...

— טוב הדבר — פניתי אל האורח, בהניחי את המכתב על השלחן — לאיזה פקולטט אתה אומר לנוס?

— לפקולטט של מדיצינה—אמר האורח במנוחה, ובשבתו ממולי על הכסא הוציא מכיסו קופסת-טבק ויגלוס לו גלוס-קשרת.

— למד זה עולה ברמים מרובים — אמרתי מקול חלש ואביט בחשד על שפתי-התכלת שלו שאיוז שירי טבק נותרו עליהן בהרשיבו את ניר-הפפירוסה.

— אם ככה הוא אלמוד פלוסופיה... האם כל הספרים האלה הנם שלך ? —
הוא סוקר בעיניו את דף הספרים שלי.

האינדיפרנטיות והמנוחה היתירה של בן-שיחתי החלו להפחידני קצת.
— גם לפלוסוף נתן הקדוש ברוך הוא קיבה... מה תחשוב על דבר הפרנסה ?
— פרנסה... אָ-א... אמר האורח בננון של כסול, ובהוציאו מנחוריו, שנתרחבו,
שני עמודי עשן ישרים, החל לחטט בנל הנירות שעל גבי השלחן — מה יש לך
פה ? עתון עברי ? אפשר שאדפס מכתבים מכאן... אני בא כעת מורשוי ; המהומה
גדולה שם מאד, הכל כותבים...

— האין לך כל מקור למחיה ? — התעקשתי ביאוש.
— מחיה... אם יש מקום בפריז ליותר משלשה מיליון נפש אדם, יהיה מקום...
עוד לאחר...

החשבון מדויק. אני מביט אל שפתי-התכלת שלו — עלי לשים לפניו אכל.
— ובכל זאת... אמרתי בקומי ממקומי ובאחוזי ביד קרית-הקדוה שלי העימדת
על הכירה — בכל זאת עליך לבקש איזו עבודה מיוחדת...

כן, בודאי... אמר האורח, בהמציאו לי את עצי הנפרית מעל פני הקמודה,
כדי להדליק את מכונת-הכסול — אפשר להיות מקידם לרופא-שנים ואחרי כן
אפשר לעבוד חצי היום וללמוד פלוסופיה בחצי השני... כן, גם את האוניברסיטה
הרומית פה לסוציאליזם רצוני לבקר... יש לי מכתב להפרופיסור... שם הייתי מן
ה"חברא" — כמעט שלא "הושיבוני"...

הסתכלתי מבלי משים במעיל-התכלת הנראה מתוך אדרתו העבה שאינה
מרכסת.

הדלקתי עץ נפרית.
ברגע זה נשמעה במסדרון סריכה קלה ומרודה של "פנמופלי"...
— הזקנה — — חלפה מחשבה נוראה במוחי — אנדתי !...
ככיתי חיש ובאופן אינסטינקטיבי את עץ הנפרית ואחוזתי באגרניה בזרוע האורח.
— יותר טוב שנבוא לאיזה בית-קדוה.
התנלנלנו מעל המדרגות.

עברו ימים אחדים.
אני עובר דרך ה"בולברים הנדולים". השמש שופך פלגי אורה ומוהיב את
המרכבות העשירות, את הכפתורים הנוצצים של הפקידים השונים והכובעים של
ה"הרולדים". ים של יצורים מתנועעים, פנרמה של צבעים, המון זרהריות של
אבן-השוהם.

קבוצה גדולה של אנשים עם עינים מבהיקות ולוהטות חסמה את דרך
הטרומאר לפני.

— אה... איזו תמונה חדשה של צניעות פריזית...
פלוסופים אינם מסתכלים בדברים כאלו —

עשיתי לי דרך בין ההמון ואלך הלאה. זה כעשרה רגעים שהשפירוסה בין שפתי, ואני מבקש אש. לא ככל מיני האש אפשר להדליק את הפפירוסה שבפה. אבל הנה ענן תמר עשן עולה מתחת כובע־הוליספדים שם על הספסל. ננשתי אל המקום ההוא.

— מה אתה אומר למראה נפלא כזה ? אמר כובע־הוליספדים, בהעבירו את ידו באוויר בתנועה פואטית ואחרי כן הושיט איתה לי.
— אה !.. אתה... ומה שלומך ?

— פה אין מעשנים פפירוסים — אמר בתפשו את קנה־הקמרת העקום והחדש בין שניו ובקמטו את שפחו העליונה בצחוק הנאה והרחבת־הדעת להוציא עגול־העשן — אבל הטבק — לעזאזל !
— נו, ומה אומר לך הפרופסור ?..

— איזה ?.. הום ?.. נתן לי איזו פרנקים... הבט נא ! רתימה מקושטת... ששה „הרגנים“ — ע !.. עיר יפה היא פריז, חי נפשי...
— התדע ? — הוסיף, בשימו רגלו האחת על השנית ואת שתי ידיו בשני כיסי מכנסיו מעשה־מיניסטר — היין פה כוול מאד... אפשר לשתות יין...
— ואתה אומר להשאר בפריז ?

— בורא... איך אפשר לנסוע מזה ?.. כבר ראיתי את בית־הנאמנים ואת גורדו, את גשר־אלכסנדר־השלישי, את סוסי הפריוודנט ואת שרה־ברנר... האמנם היא מטיבה לשחק, כמו שאומרים ?
— שלום ! אני נחפו ללכת...
— א רבואר ! קרא אחרי כובע־הוליספדים מרחוק.

עברה שנה אחת.
יום מעונן. טפסוף קל. אני רץ בלי־נשימה אל השעור של „בקרת הביבליה“. כשהנך מתאחר רגע אחד, מוציא הפרופסור את שעונו ומביט בסניך כאלו היית קובעו נפש.

הפעמון מכה : אחת, שתיים שלש !
— אה... עלי לרוץ...
הרוח מפשט את כנפי אדירתי שאינה מרוכסה ככנפים ; הקפלזש שלי שואף למרחקים.

הנה חנות קטנה של נרעיני־נופת ומיני מתיקה. עלי לקנות דבר מה. אי אפשר לשבת כך בלי שאחויק דבר־מה בפה — שתי שעות של „בקרת הביבליה“ !.. בנוסי בחפזה מן החנות דרכתי באופן של דוב על כל חמש אצבעות הרגל של איזו דימאזל בסניור לבן, שהלכה הלך וטפוף ושלובת זרוע עם הקבליר שלה, גם כן בסניור לבן ובמצנפת לבנה — צמר־אמור של בית־כרים.
עמדנו רגע איש מול רעהו. הם עומדים ומביטים על רגלי, כאלו נשאתי עליהן איזה זוג חיות־רעות ; כאלו היו שנים בפיות הפתוחים מעט.

נוכרתי כי פה בפריז שורר עוד בתקפו מנהג הדואלים — מהרתי לגמגם את ה„פרדון“ שלי ולהמלט.

— הע! — אני שומע קול קורא מאחרי.

— לא לי הוא — משלה אני את נפשי בתקוה ומרחיב עוד יותר את הצעדים מבלי פנות לאחור.

— הע! עמוד!

פניתי את ראשי למחצה וזעה קרה כסתני — הוא עזב את העלמה שלו, אשר צנחה לארץ למשמש את נעלה, והוא רץ אלי —

אני מביט מסביב בעינים תועות כמבקש מקלט.

— לא אוכל עוד לירות בריבולבר — נלחם בכדונים...

הוא עומד כבר לפני, עומד ומשחק בפה מלא על מבוכתי.

— האם לא הכרת אותי? — שאל פרנצית בהברת בן-נכר.

הסתכלתי בפניו: על לחייו שנחמלאו החלו לצמוח „בקנברדים“ יפים — עתיד של מלצר גדול נשקף לו...

II.

בְּבֵית־הַלֵּלָה.

באחד החדרים אשר בבית-הללה שוכנת על מטת-ברזל מספר 32 אשת הסטודנט.

המנורה, התלויה אל הקיר במרחק איזו צעדים, מאירה באור כהה, כאלו חודר דרך בר, את פניה החורים והעיפים, המסתתרים למחצה תחת השערות הפזיזות. יצוריהם מביעים עוד במקצת את יסורי הקריסים שעבר.

עליהם משתפכת מנוחה — שאחרי הסער.

השעון אשר במסדרון הכה עשר הכאות כמו צירודות ונעצרות.

היא אינה סובלת עוד. היא שמחה בלבה כי כבר עבר אותו הלחץ הנורא. כמה ימים חתה לזה בעינים כלות!

מוריץ שקוע כל היום בספרו. הוא כותב דיסרטציה על „חיי המשפחה אצל העמים הקדמונים“ — ואינו שייך לה כל עיקר: באותן השעיות הספורות ביום, שהוא בבית, הוא קורא וכותב, מעשן ומקמט המצח ומוציא לפעמים מפיו איזו מלה הכרחית. היא יושבת על ידו ותופרת או מתקנת את פומקאותיו — והוא כמו לא ירגיש בישותה, עד שיתקפנו הרעב —

נס בצאתם לפעמים למיל מעט, הוא שותק כמעט תמיד. הוא שקוע במחשבותיו, אוזו לפעמים בסנטרו ומדבר לעצמו —

ויש רגעים של קורת-רוח, כשהוא שמח על איזה רעיון חדש. על איזו מציאה בעולם הדיסרטציה שלו — אז יהיה לדברך, ואז ימלא את מוחה בתשעה קבים היסטוריה ומורל.

עוד לפני שנה ומחצה, כשהיו עוד ביניהם „חיי ניר“, היה כותב לה: „אהובתי חיי רוחי, הנפש היחידה לי בחיים, אלף נשיקות...“
היחידה היא גם עתה? והדיסרטציה? —

ואלף הנשיקות?.. הה, כמה מתגעגעת היא לימים המאושרים ההם!... הקריאות המשולשות של המכתבים הארוכים, קפיצות הלב ודמעות העין, החזיונות על יצוע מטחה —

מן החדרים הסמוכים נשמעו צעקות דקות ונפסקות של תינוקות. מן העריסה הקטנה העומדת על יד מטחה החל לענות איזה הר קל וקלוש...
— נומה, עטרת, אישון-עיני...

היא מתופפת בחכה על השמיכה הקטנה בידה החורה והחלשה.
עתה ישתנה סוף סוף יהם מוריץ אליה, הדיסרטציה החיה שלה — תדחה מפניה את הדיסרטציה המתה שלו.

הלא יהל להרגיש בישותה חרף יצונו.
במשך הזמן שתשאר בבית-הלדה יכתוב לה מכתבים... „אהובה, יחידה, אלף נשיקות“...

איזה גל חם שוטף אל לבה החלש. על שפתיה, שאבר מהן צנען, עובר צחוק קל.

מחר יום-הראיון בבית-הלדה. הוא שמע בודאי כבר את הבשורה מפי המשרתים, הוא יבוא, יהפיץ בחרושת ניל וינשקנה בהתרנשות עצומה — אלף נשיקות... יחבק וינשק את התינוק בהתפעלות... היא חספר לו את כל מצוקי-השאל שנשאה וסבלה במשך שמונה שעות... חספר לו הכל... יחטפו איש מרעיתה את התינוק בדרך שחוק... הוא לא יחפזין לעזוב את החדר — יוציאוהו בעל-כרחו...

עפעפי עיניה הכבדים יורדים יותר ויותר.
היא חושבת — חולמת — נרדמת —
השומרת-לילה, העטופה לבנים ויושבת במסדרון, כפפה ראשה החבוש בצניף לבן והיא משמיעה נחרה קלה.

המנורה מפיצה אור דומם, עצל, מרכיץ נומה.
בין ענפי העצים אשר לפני החלון נשמע איזה רחש קל.
מנוחת בית-חולים — —

השעה הראשונה אחרי הצהרים.
השמש שופך זיו-ניל על קבוצת האנשים העומדים ומכים לפני שער בית-הלדה בהתרנשות פנימית ובפרהים וסירפריוזים בדיהם — ומבטית להם עתרת שלום צחוק-פנישה נעים עם נשיהם.

עוד רגע והשער הגדול והכבד נפתח ברעש — ההמון פריך פנימה כשטף מים.. הפנים הצהולים נשאו עמם מעט מקרני השמש —
כל החדרים נתמלאו מבקרים. סער של נשיקות עבר את רחבי הבית... מפה ומשם נשמעו קולות התרנשות:

ובמסת-הכרול מספר 32 ?

היא שוכנת סרוחה ועיניה הפקוהות לנמרי מוסבות אל הפתח... היא משה בתנועת יד אחת את צמית שערותיה לאחורי האוזן. על פניה החורים עיברים לפרקים נלים אדמדרם במהירות הרוח... איזה רמש מרומם רנע את שפתה העליונה —

כלה צפיה —

— עברו עשרים רנעים — נצח !

פתאם — וכפתח נראה איזי תמונה — מוריק !...

הוא נגיש אליה בהלוכו הוריו והעסוק, ובהושימו לה באופן מיכני אח יד ימינו, מבלי הוציא את הפורטפל שתחת בית-שחיה, שאל בקולו הרגיל המעיד על העדרו כאן :

— נו, ומה שלומך ?

— שלום ..

— ומה זאת ? — שאל פתאם בקול תמוה ושכ אל עצמי, בהביטו מבלי משים על הראש הקטן והאדמדם בלי שערות אשר בכסת המטה הקטנה — האם כבר ילדת ?...

— ואתה לא ידעת עוד ? !...

רנע של דממה קשה.

— חכמה... ומתי יכולתי לדעת ? הלא עד השעה העשירית בערב אני יושב בהביבליתיקה, והיום בבקר, הלא יודעת את, היה עלי ללכת אל הפרופיסור... מהלך שעה וחצי... וכמעט שהספקתי למעום דבר מה — רצתי הנה...

— הו, כמה נשאתי וסבלתי... לו ידעת... אמרתי נגזרתי !...

— האמנם ? הסבלת הרבה ?.. והרופאים ?.. אבל עכשו אינך סיבלת עוד... טוב שהכל עבר... ראי נא — הוא מוציא מהפורטפל חוברות וגליונות ומסדר אותם על שמיכת המטה — הנה התכנית הערוכה של הדיסרמטיה : "חיי המשפחה אצל העמים הקלסים, השמים, ההודים והחינים... הפרופיסר כבר קרא — הוא מהלל ומתפעל..."

— הקראת את הטבלא התלויה בזה ? פה משקל הילד ומדתו, מצב בריאותו — הכל, הכל... הרופא מהלל...

— רק חודש ימים וכל הענין נגמר... התכניני ? עתה יחסר רק הסדור...

— הלא אתה לא ראית עוד כלל את הילד... את ילדנו... ילד יפה, החטבל נא — היא מנלה את קצה השמיכה מעל הפנים הקטנים והנרדמים.

— עוד מעט... הוא אדמדם עוד קצת... התכניני ? ביחוד אני מטעים פה — הוא מראה כאצבעו על הנליונות — כי הרגש של חיי המשפחה היה חזק אצל היהודים הקדמונים יותר מכשאר עמי-הקדם — דבר העושה, כמובן, נחת-רוח לרגש-לאומיות... אבל — הוא מיציא פתאם את השעון מכיסו כנוצר דבר מה — עלי למדור...

— לאן ?.. הלא תוכל להשאר פה עד השעה השלישית —

— חכמה ! הלא הפרופיסור אמר לי לבוא אליו שנית בשעה השלישית... מהלך שעה ומהצה — התכניני ?

הוא מושיט לה את ימינו בעוד אשר שמאלו צוברת את הכתבים הפזורים.

— הלא עוד לא נשקת להילד שלנו...

בקולה נשמעו דמעות.

— אה... כן...

הוא משתחזה אל העריסה. השולים הרחבים של מנבעתו נפנישו בהמצח הקטן

— והיא ראה את נשיקתו המעושה נותרת באויר...

על לחייה החורות עברו שני קלוחים דקים.

— פתיה! למה את בוכיה? הלא בעוד ימים אחרים נתראה עוד --

הרלת סככה על צירה בלש.

פיליפון.

חט

אינטרוויואים.

נורל בני ישראל ננע עד לבי. רוזים הם, סחופים ומדולדלים, והעיקר, עניים הם ואביונים. נסתמו מעינות הפרנסה; המשתכר משתכר אל צרור נקוב; כלחה פרוטה מן רכים — ואין עוזר וחומק.

הלכתי קודר בלחץ יגוני, לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי (הן לא תאמינו לי?).

כי גדל הכאב מאד.

איני יודע מפני מה, אבל הרעיון נקבע במוחי, כי עלי מוטל חוב לבוא לעזרת

עמי. אף נדמה לי, כי עניני תלויות אלי.

ובמה אפוא אישיע את עמי?

אלו הייתי מיליונר — כן, אז הייתי יודע מה לעשות.

אבל עכשו, כשלא זכיתי לכך, מה כחי ומה נכורתי?

רק להשיא עצה טובה לעמי יכול אני. הדבר עולה בוול.

אולם הפכחתי והפכתי בכל העצות, שיש באמתחתי, ולא מצאתי אף אחד מהן

שתהא הנונה ומתקבלת על הלב.

"פנו לכם אל עק־הרעת וחמצאו חיים" — אבל כתוב בתורה, כי הכרובים ולהט

החרב דמתרפכת מעכבים...

"למדו את בניכם אומנות" — באו תלמידי־חכמים ואמרו: עתידים בעלי־אומנות

שימוחו ברעב או יהיו לעבדי עולם לבעלי־ההון.

"קחו בידכם את ומחרשה ועמדו על הקרקע" — אולם עוד לא הכריעו חכמים,

אם אוננדה או פלשחינה מסוגלת לנו.

ולהגיד לעמי: צאו למדינות הים והתפזרו בכל קצוי חבל — אין אני צריך. הם

עושים זאת במרם שאלו בעצתי.

בקצור : אין עצה.

פעם אחת יצאתי אל השוק, כשמלא אני דאנות כימין, ושמעתי אשה מצפרת עם שכנתה ואומרת :

— בעלי קבל היום שלשים רובל שכר כתיבה.

— מה כתב ?

— שם ב"הגומץ"... ברור איני יודעת... רק שני שבועות כתב... מתחלה התרעמתי...

טרוד היה ולא דבר דבר, רק כתב ומחק, מחק וכתב... עכשו יש לי קורת רוח... הו א אומר, כי משלמין לו בשלש פרומות השורה. שורה אחת — שלש פרומות ? ! הלא זו היא מלאכת נוקבי מרגליות.

כשמעתי דברים אלו, מיד נצנץ בי רעיון נפלא, להמציא לעמי החולה רפואת הנוף ורפואת הנפש בכת אחת. וכה אמרתי בלבי :

הספרות, כידוע, מושלת בעולם. העט, אמר סופר אחר, כיבש לו ארצות יותר מן חחרב. אשרי העם, שיש לו ספרות גדולה ועשירה, כי כבודו יגדל בנוים. היא מרומם ישכון ויהי לברכה בקרב הארץ.

ואם עוד היא נותנת לעובדיה עושר — מה טוב ממנה ?

אז נמרתי לקרא באוזני בני עמי : צאו ופשטו ידיכם בספרות ותישעו. הקימי מקרבכם קהל גדול של סופרים ותצליו.

אך נהנו באירופה לעשית אינשטרוויי, כשרוצים לברר איוו שאלה חשובה. על פי מומחים ומפירסמים יקום דבר.

ובכן החלטתי גם אני, לפנות אל סופרים עברים, על מנת שידונו בהצעתי ויביעו לי את דעתם בזה.

הלא נאמר : "אין חכם כבעל הנסיון".

(א) אצל הסופר הישיש X.

נכנסתי לחדר לא גדול. לפני השלחן, שעליו צבורים ספרים וגליונות, על כסא מרופד יושב לו איש זקן כפוף על מחברת. שעה קלה עמדת והסופר הנכבד לא הרניש כלל במציאותי. ניכר היה, שהוא שקוע כלו בעבודתו. השמעתי קול שיעול, בכרי למשוך עלי עין הוקן. תחבולתי הועילה. הוא הרים את עיניו והביט עלי ושאל :

— מה חפצך, איש צעיר ?

— בדבר ענין הכלל באתי אל כבודו...

— חובב ציון אתה ? — הפסיקני פתאם איש-שיחי בשאלה.

— לא בענין זה באתי.

— אלא מאי ?

— רוצה אני לזכות את ישראל, לפיכך עלה בדעתי להרחבות להם ספרים וסופרים.

ושואל אנכי...

הזקן לא נתן לי לנמור את דבריו. עיניו מלאו זעם, פניו התעוותו, וכלו התנודדו. פתח ואמר :

— על הראשונים אנו מצטערים ואתה בא להוסיף עליהם... עשות ספרים הרבה לא טוב — אמר קהלת... סופרים? הודע אתה, איש צעיר, למה נקראו הראשונים סופרים, שהיו סופרים כל אותיות שכתורה... כן, בימי למדו קדוק שבע שנים, ישבו בעליה שבע שנים, עסקו בהשכלה שבע שנים, ואחר כך התחילו "למשוך בשבט סופרים". והיום?... ירהבו הנער בוקן והנלה בנכבד... אוי לנו, שכך עלתה בימינו... משטף לשונו הכרתי, כי הדברים האלה מסורים בלבנו ובפיו, ורגיל הוא להשמיעם כפעם בפעם.

מתחלה היה בדעתי להשיב על דבריו ולהכנס עמו בוכוח. אך כל זמן שיחתנו עמדתי על רגלי, מפני שלא בקשני הסופר הנכבד לשבת. מטעם זה נפטרתי תיכף והלכתי לי.

(ג) אצל הסופר החביב y.

צלצלתי כפעמון והכניסוני לחדר מפואר. על השלחן עמדו כלי-כתיבה. בפנה ראיתי ארון של ספרים ומבעד לזכוכיותיו הציצו אלי כרכים יפים ועל גביהם שמות סופרים מפורסמים. ולוא ידעתי כבר, כי זה הוא מעון הסופר כי או הייתי חושב, שבית בחור עשיר הוא. כל סימן לספרות לא מצאתי על פני השלחן. בעוד רגע בא ועמד לפני איש כבן שלשים וחמש, בעל וקן קצר ועגול, פינסני על חטמו, לבוש הר.

— היש לי הכבוד לראות את הסופר y ?
צחק קל נראה על שפתיו.

— על צד האמת אינני סופר, כי אם סוחר, ורק בשעות הפנויות אני כותב לי לשם תענוג. בימי הקיץ, למשל, כשהעסקים מרובים, עמי מעלה חלודה, ורק בלילות החרף הארוכים...

— ומדוע זה דוחה כבודו את הספרות מפני כל העסקים? כלום יש לך דבר יתר נעים ויותר מועיל מן הספרות?

הסופר החביב נתן עיניו כי וענה בלעג :
— וממה אתפרנס ואפרנס את ביתי ?

— כיצד? ! הלא לפי החשבון, כל סופר וסופר מתעשר...

— זהו וכוז ארוך, שאין לי פנאי לזה. כמה אוכל לשרתך, אדוני? טענותי נסתחמו ודבורי נסתלק.

(ג) אצל הסופר הצעיר Z.

חדר קטן מרובע בקומה השלישית, שחלונו האחד פונה אל חצר צרה. ובחדר ליד הכתלים שתי מפות-ברזל ובתוך שלחן קטן מכוסה נליפות עזניים כעקום מפה

ועליו עששית לא־נדולה, ומסביב לה מונחים בלי סדר ספרים, גליונות, גזרי ניר. מה
 גם כום ששחו בה חלב, תבת עצי נפרית, מסרק, ראי קטן, שיורי חמאה, עט וקסת.
 זה הוא מעון הסופר Z

כשנכנסתי מצאתי את בעל־דברי שוכב על מנתו פרקן, כשהוא לבוש, ועיניו
 נשואות אל התקרה. כנראה, היה "תפוש בשרעפיו".

כשחפצתי לשבת על הכסא היחיד העומד לפני השלחן הזהירני איש שיחי:
 — שב, אדוני, על המטה בזה. הכסא הוא פסח. אין הוא עומד פה אלא לנוי

בעלמא.

למראה עיני ניטל ממני הרצון, להרצות את דברי, שלא אהיה כלוענ לרש. אך
 הצעיר נכנס עמי בשיחה, כאלו הייתי מיודעו מימים רבים, ובשביל זה לא יכולתי לכסות
 ממנו את מטרת בואי אליו.

— מדוע לא? אדרבה, טובה עצתך מאד. שש אנכי לקראת כל סופר חדש.
 כש החבורה שלנו תנדל, או יהי לנו עולם שלנו. הן כעת בודדים אנחנו, כגרים בארץ
 נכריה. לא כן, אם מספרנו יפרק, אז נתעורר, נכבוש את העולם, נברא שמים חדשים
 וארץ חדשה...

הדמיונות מרימים אותו מעל מנתו, קופץ ועומד על רגליו, עיניו נוצצות, והוא
 מסיים שיחו: לנו העתיד! העתיד לנו הוא!

ואחרי רנעים אחדים של שתיקה והתרוממות הנפש, הוא פונה אלי ואומר:
 — אולי יש לך "נמילות־חסדי". עשרים קפיקות.

ישראל הורוויץ.

לשכת המודעין "אוניווערום" בברלין

Auskunfts-Bureau „Universum“ in Berlin

כל החפץ להודע איזה דבר בברלין, או בארץ אשכנז ובכל מערב אירופא, בין בעניני מסחר, מרכלת וחרשת-המעשה, בין בנוגע לבתי-מסחר ולכל מקצועות-הלמודים השונים, כיכ בדבר בתי-התעלה ומוסדות-הרפואה והרופאים-המומחים, גם בדבר תנאי-הנסיעות במסילות-הברזל ובמספנות-הים, — יפנה בכתב או בע"פ (בכל לשון שהוא שומע) אל לשכת-המודעין „אוניווערום“ בברלין, ומבוקשו ימלא באופן היותר רצוי ונאות.

לשכת המודעין „אוניווערום“ עובדת בזריות ובוהדות תמידית, וכל הידיעות שהיא נותנת מיוסדות על חקירה-דורישה מפורשה ועל הכרת-הדברים-כהיותם בדיוק נמרץ.

לשכת-המודעין „אוניווערום“ מקבלת התומים ומודעות בעד כל העתוננים העברים והכלליים שבכל הארצות למקחי הירדקציות.

לשכת-המודעין „אוניווערום“, העומדת בהתקשרות תמידית עם פירמות גדולות וחשובות בארץ ובחול, ממציאה משרות-אנשים וקומיסיות בכל מקצועות-המסחר והרשת-המעשה.

ה כ ת ב ה של לשכת-המודעין „אוניווערום“ בברלין היא :

Auskunfts-Bureau „UNIVERSUM“.

Zu Händen Herrn Josef Lin,

Berlin N. Fehrbellinerstr. 51.

די יודישע צוקונפט

א חדש-זשורנאל

פאר לעבען, ליטעראטור און וויסענשאפט.

רעדאקטער: ד"ר י. ווארמסמאן.

פרייז: $\frac{1}{2}$ יאָהר: 3 שילינג $3\frac{1}{2}$ מארק. 4 קראָנען. 4 פראַנק. 2 רובל.

$\frac{1}{4}$. 1.08 . 2 . $2\frac{1}{2}$. $2\frac{1}{2}$. 1 .

דער וואָס שיקט איין דירעקט אין אדמיניסטראציע

„DIE JUD. ZUKUNFT“ M. Erlich Dietelsgasse 59 Krakau.

$6\frac{1}{2}$ שילינג, $7\frac{1}{2}$ מארק, $8\frac{1}{2}$ פראַנק, 8 קראָנען, 1.50 דאלאר בעקומט דען זשורנאל א נאנץ יאָהר פריי צוגעשטעלט און אויסעדרעס דאס פראכטפאלע

שיין געבונדענע, אילוסטרירטע בוך

געזאמעלטע ליעדער פון מארים ראזענפעלד

337 גרויסע זייטען. (דאס בוך קאסט פאר אנדערע 2.25 רובל).

פערטערשונג פאר נאנץ רוסיאנד: בוכהאנדלונג אחיאסף.

שוין ערשיינען 3 העפטע. פירטעס ווערט געדרוקט.

(מען קען אויך אבאנירען דורך אדמיניסטראציע. הדרור).

השמרו מן הזיוף!
השומר

שחזו יין "ברמל" מיקבי
וקוניק טבעי הברקרוטשילד

הביטו על החותמת ועל הפלאמבע!
השומר